

מרי"ה ניהוה

הקובץ מוקדש לעילוי נשמת האשה
חיה איבון בת ורדה למשפחת גואטה ז"ל
שנפטרה ביום כ"ח חשון תשע"ג תנצב"ה
קובץ חידושים קושיות וביאורים בעניינים שונים

להגבות, במייל: rantorah@gmail.com בדואר: רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394
ניתן להוריד את הגליון גם באתר לדעת נט: www.ladaat.info/gilyonot.aspx
עורך ומחבר רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא ס"ט

אפשר לשלוח שמות לברכה בציון רחל אימנו ע"ה (ללא תשלום) למייל rachel1tomb@gmail.com

גיליון מס' 118

ויצא-תשע"ג

מתוך ניסים גדולים ומפורסמים לאין שיעור, והרי קיימא לן (חולין י' ע"א) דחמירא סכנתא מאיסורא, וגם על ספק פיקוח נפש מבטלין כל המצוות שבתורה מלבד בשלשה העבירות החמורות, ואם כן לפי זה נמצא נס ההצלה הרבה יותר מניסא דמציאת פך שמן, והגם שלא היו מוכשרין עד הנה להדליק בטהרה, מכל מקום בדיעבד יכולים להדליק בטומאה בהיות כי רובם נטמאו, וטומאה הותרה בציבור (פסחים דף ע"ז ע"א) וכמו שהאריכו במפרשים בענין הזה, אם כן מה הוא כל הרעש בנס זה של מציאת פך השמן, עד שנפסק בשלחן ערוך (סימן תר"ע ס"ב) שאין בסעודה של חנוכה מצוה זולתי באמירת שירות ותשבחות כדאיתא התם ברמ"א. ומפורש יוצא מהלכתא דא שלא לעשות זכר על נצחון דהמלחמה אפילו בסעודה קטנה, ולמה יהיה כן, והלא על פי הלכה היו צריכים לקבוע יום טוב ופורים, על הצלתם של ישראל מידי הקמים עליהם להשמידם. ומאידך מצינו שאנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר בנוסח של ההודאה מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים וכו', וגם אומרים בנוסח הנרות הללו, וכדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסוך, ועל נפלאותיך ועל תשועתיך. הרי פרט לך כאן שניהם, בתחלה נסוך, אשר קאי על הנס של מציאת פך השמן אל המנורה, והדר נפלאותיך ותשועתיך שנושעו עם בני ישראל מידי מחרפיהם ומגדפיהם הרשעים, והיות שנכללו תרי פלאות אלו בחדא מחתא, משמע שבאו להורות לנו כי על שניהם כאחד, איכא להודות ולהלל לה' יתברך המטיב עמנו, וראויים לקבוע עליהם יום טוב, ולבסוף איפסקה הלכתא דלא לעשות זכר לניסי הנצחון.

עוד קשה הרבה למה נשתהו החשמונאים במלחמתם בחיילות היוונים עד עכשיו, הלא מלכות יון הרשעה כבר מלכה ושלטה על ארץ ישראל בערך ל"ו שנים, ובמשך כל התקופה ההוא, רבים חללים מישראל נפלו בידי היוונים בגזרם עליהם גזירת שמד רח"ל, ומפני מה לא עשו החשמונאים הקדושים שום פעולה בכדי להציל נפשות בני

בס"ד

כ"ק האדמו"ר משומרי אמונים
הגה"ק רבי אברהם חיים ראטה זצוק"ל
בעל החוקי חיים

הטעם שאין חיוב משתה ושמחה בחנוכה להודות על נס
ההצלה מן המלחמה

איתא בגמרא (שבת דף כ"א ע"ב) מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו, יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למיספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכו', וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אח"ד של שמן, שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת, קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

כבר עמדו במפרשים מה שאלת הגמרא מאי חנוכה, והלא כבר כמה מאות שנים שעברו מעת מאורעות הנס, שקיימו עם בני ישראל בכל משך זמן ההוא הדלקת נרות חנוכה, וכי ס"ד שלא ידעו על מה המה מקיימים מצוה קדושה הלוו. והגם דרש"י ז"ל פירש דעל איזה נס קבעוהו, גם זאת תמוה, וכי לא הוי ידיע להו על איזה נס נקבעו ימי החנוכה.

והנה יש מן המפרשים שפירשו כונת הגמרא על איזה נס קבעוהו, אי קבעוהו על נס של הנרות שהתנוסס עמם השם יתברך במצאם פך השמן. או שהוקבע על נס של הנצחון שניצחו בני החשמונאים הקדושים חילות מלכות יון הרשעה. ועל זה אמרו בגמרא כשנכנסו יונים להיכל וטימאו וכו' ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו', עד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים וכו'. דהיינו שעיקר קביעת הנס היתה על מציאת פך השמן. -

והנה לפי זה יקשה מאוד מדוע אכן לא קבעו רבותינו ז"ל שום זכר על הנצחון הגדול נגד כוחות היונים שרצו לאבדם,

ישראל מזוהמת היונים, כי אם לעת עתה לבסוף כל כך הרבה ימים ושנים, ודבר זה צריך ביאור גדול להבינו. ונראה לבאר הענין, עם הקדמת דברי הרמב"ם ז"ל (בפ"ה מהלכות יסוה"ת ה"ג) וזה לשונו: וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזירה, אבל בשעת הגזירה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחבריו, ויגזור גזירה על ישראל לבטל דתם, או מצוה מן המצוות, יהרג ואל יעבור וכו', (עכ"ל). ויש לדקדק בלשון הרמב"ם מדוע נקט דייקא כמו נבוכדנצר וחבריו, ולא כמו אנטיוכוס עם היונים, הלא גם המה היו בעוכריהם של ישראל בגזרם עליהם גזירות שמד, וזממו לבטל הדת הקודש מישראל, כשאמרו להם כתבו לכם ע"ל קרן השור שאין לכם חלק באל' ישראל (ב"ר פ"ב ד'). - ונראה לפרש על דרך מה שאמרו במדרש (שם) על הכתוב (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובהו וחושך וגו', זה יון, שהחשיכו עיניהם של ישראל וכו'. וענין החשיכו עיניהם של ישראל הוא דהיונים הרשעים, היו הראש לכל חכמי האומות, והם התחכמו לבטל דת ישראל לא כמו שארי האומות, שגזרם גזירות וכופים על עם ישראל לבטל דתם, שאז איפסק להלכתא שחייבים למסור נפשם אפילו על ערקתא דמסנאי, אמנם היונים היו חכמים גדולים מחוכמים להרע אשר ידעו והבינו היטיב שבאופן זה לא יוכלו לתפוש את בני ישראל בלבם, כי וודאי ימסרו נפשם אפילו על קוצו של י', לכן התיישבו בחכמתם ובערמיותם, לבלתי יכפו את עם ישראל בשום דבר, כי אם ללכת אתם בפה רך לפתותם בפיתויים שונים למען להמשיך את לבם לאט לאט במצודתם הטמאה אשר יפרשו לרגלם, ועד כי יפלו לגמרי ברשת זו אשר טמנו להם. והנה בדרך הנלוז הזה אשר בחרו ללכוד את נפשות ישראל, החשיכו עיני שכלם לבל יתנו דעתם להבחין בזממתם שהתנכלו בנכלי דתות להעבירם על דת הקודש ח"ו, וככה הלכו והמשיכו אותם בחלקלקות לשונם השנון מבלי שירגישו בארס הנחש אשר בין שיניהם, והצליחו ללכוד הרבה נפשות מישראל ברשתם. והנה בעידן שאין כופין על העברת הדת אין חיוב על פי הלכה למסור נפשם על קדושת השם.

ובזאת יובן מפני מה לא מסרו החשמונאים את נפשם כל השנים האלו ללחום עם היונים, כי מאחר שאין מצוות מסירות נפש חשבו כי מי להו"ה אלי, ולא יטה אוון לשמוע לקול פיתויי הרשעים, כי הלא לא כפו על שום אחד לומר קבלו דעתינו. והא דגזרו על שבת חודש ומילה. אך לפי דברינו הנ"ל יתכן שפיר, כי גם זאת לא בדרך גזירה היתה אלא בדרך של פיתוי והתחכמות, דהיינו בשבת הסיתו אותם מה לבסוף לשמור את השבת, אחר כי אין די סיפוק בהרווחת ששת ימי המעשה להביא טרף לבייתכם, לכן צריך לעבוד גם ביום השבת כדרך האפיקורסים רח"ל. ובמילה אמרו דהרי סכנת נפשות הוא להימול בשר ערלתו, ואין חיוב למסור נפש על המילה. וכן בחודש אמרו מה תועלת יש לכם במנין הלבנה שאינו שוה עם ימות החמה, ועל ידי כך יש צורך לחשוב תקופות ולעבר שנים הגורם לבלבול הסדר, ועוד כיוצא באלו. ולפיכך לא מסרו החשמונאים את נפשם על כל אלה, באשר לא היה בדרך גזירה אלא במענה רך וכנ"ל. ובוזה יובן דברי הרמב"ם ז"ל למה נקט נבוכדנצר וחבריו, משום כי המה הלכו מלכתחילה לגזור גזרת שמד על ישראל מתוך כפיה לכך רמיא עליהו חיובא דמסירות

נפש אפילו על ערקתא דמסנאי, מה שאין כן אצל היונים שלא באו רק בדרך פיתוי, ליכא מצוה וחיובא למסור את נפשו על קידוש שמו כאמור. ומה שבחרו לגזור דייקא על מצוות שבת חודש ומילה, ולא על מצוות אחרות שבתורה, והוא לאשר כל שלשה מצוות אלו הם יסודות האמונה בגאולה העתידה. מילה, מבואר בבני יששכר כי כשם שביציאת מצרים נפקו בני ישראל בזכות של דם מילה, כך יהיה גם גאולה העתידה בזכות מצוה זו. וכן השבת, הוא כמו שאמרו רז"ל (שבת קי"ח ע"ב) דאלמלי משמרים ישראל שתי שבתות, מיד היו נגאלין. ומצוות קידוש החודש, הוא אות ומופת לגאולה, וכדאיתא במדרש (שמו"ר פט"ו א') על הפסוק (שמות יב ב) של החודש הזה לכם ראש חדשים. כי בשעה שאמר הקב"ה החודש הזה לכם וגו', מיד גילו צדיקים את ראשיהם שהיה מכוסה וכו' כי אז נעשה כבר אתחלתא דגאולה. וכן מרומז ענין קידוש הירח על לעתיד לבא בעת תתמלא פגימת הלבנה, וכן אומרים בנוסח של קידוש לבנה, וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו וגו'. דהנה הירח מתמעט בשלהי דירחא עד שאינה נראית כמעט, ולאחר כך היא מתחדשת שוב עם אורה. וכמו כן זרע בני ישראל הקדושים, הגם שיורדים בשפלות גדול בעת הגלות החל הזה, אמנם לעתיד לבא יחדשו את אורם כבתחילה ויעלו מעלה מעלה. הרי כי בשלשה דברים הללו של שבת חודש ומילה, תלוי עיקר אמונתנו בהגאולה המקווה במהרה בימינו, ובזאת ביקשו היונים לעקור אמונת עם ישראל בביאת משיחנו, ולפיכך הנוטריקון של 'שבת' 'חדש' 'מילה' (עה"א), בגימטריא משי"ח, אבל על כל פנים שכל זה היה על ידי פיתוי ולא בדרך גזירה כנ"ל. ונחזור לענינינו הנ"ל, דבאלו הפיתויים הנזכרים החשיכו את עיני שכלם של ישראל מלהכיר בצביעותם של אלו הטמאים, ונודע כי חש"ך, ר"ת 'חמור' 'שור' 'כלב', שהמה כנגד שלשה קליפות הללו, והם התחכמו עם כל מיני דרכים ואמצעים איככה לבטל דת ישראל ח"ו. והילכך לא חישוב החשמונאים בתחילה למסור נפשם על זה, כי לא היתה בדרך של גזירה, דאם אמנם כי רבים חללים מעם ישראל הפילו באמצעות טומאתם הגסה, אבל אלו מזרע ישראל אשר היו חרדים לדבר ה' וקיום תורתו הקדושה, התחברו אל החשמונאים הקדושים והיה נפשם לשלל. אבל לאחר מכן כשאמרו כבר כי כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלוקי ישראל, שזאת היתה ענין של עבודה זרה, אז מסרו נפשם על כך. והנה לכאורה מפני מה אמרו בלשון כתבו לכ"ם, דהוי להו למימר כתבו על קרן השור וגו'.

אמנם באמת גם בזה לא היו מתחילה כופים את ישראל, כי אם בדרך פיתוי, דהיינו שאמרו להם דהלא אם כבר בין כך ובין כך בטלתם יסודות היהדות של שבת חודש ומילה, הנה מה יש לכם להפסיד באם תעבדו גם עבודה זרה. ולכן דייקו הטמאים הללו בלשונם, ואמרו 'כתבו לכ"ם' לרצונכם, דהיינו כי באם נשאתם כבר ממילא ערומים מכל המצוות, מה איכפת לכם באם תעבדו גם עבודה זרה. אבל

צירוף המעשה למחשבה הטהורה אשר היתה להם להיות נהרג על קדושת שמו יתברך.

ונמצינו למידין מזה, כי זכר הנס הוא על הדלקת המנורה בלבד ולא על הנצחון של המלחמה, ולא נקבע שום זכרון להדיא על ניסא דנצחון, אלא על ידי עשיית סעודה קטנה, להורות שאין לעשות על זה שום יום טוב, כי כן רמיא אז חיובא על ישראל למסור נפשם.

ועל זה שאל מסדר הש"ס מאי חנוכה, ופירש רש"י על איז"ה נס קבעוהו, דאם תאמר כי נקבעה על הנס של הנצחון וההצלה, הלא על אותו הנס אין ראוי לקבוע שום סעודה ויום טוב, אחר שכל ישראל היו מצוים ועומדים שימסרו את נפשם על קידוש השם.

ועל זאת תירצו בגמרא כי אכן על הנס שהדליקו ממנו שמונה ימים הוקבעו הימים האלו בהלל והודאה, ולא על נס הנצחון שלא שמחו עמו וכאמור. וכדי להראות לדורות הבאים, כי חיובא רמיא על כל אחד ואחד שימסור נפשו על קידוש השם. אבל המשתה והשמחה שעושים בימי הפורים, הוא על הצלת נפשות, באשר המן הרשע ביקש להורגם מכח רשעתו הגדולה מבלי שום טעמא, ולגביה לא היה מן המבוקש כי ישתמדו בני ישראל, ובאופן כזה אין חובת גברא למסור נפשו להריגה מבלי שום תכלית. ולפיכך כשניצלו מעצת המן הרשע אשר חשב על היהודים, שייך שפיר למיעביד פורים במשתה ושמחה.

ולפי הכי אתי שפיר מה שכתב הבית יוסף ז"ל שריבוי הסעודות אשר מרבים בהם הם סעודת הרשות, כי לא קבעום למשתה ושמחה. וגם הרמ"א ז"ל שכתב ויש אומרים שיש בהם קצת שמחה, דייק משום כי באותם הימים היתה חנוכת המזבח, וכמו דאיתא במדרש (פסיקתא רבתי פסקא ו') כי קבעום ימי משתה ושמחה מפני שנגמרה מלאכת המשכן בזמן הזה, וככה נמי כתבו ברוב הפוסקים, (ועיין בבאר היטב). ולא כתב משום שבאותם הימים ניצלו העם מידי היונים, משום דזה המלחמה היתה הכרח בגדר של יהרג ואל יעבור, וכן נמי אתי שפיר מפני מה לא שאלו בימי רבי מאי חנוכה, כי אם בתקופת האמוראים שהיו בזמן רב לאחר החורבן. אלא יש לומר, כי בימיהם של מסדרי הש"ס היו גזירות רבות על כללות ישראל, ורצו ללמד את בני יהודה קשת, האיך חייבים למסור נפשם על קידוש השם בלתי לה' לבדו, בלי שום פניה אחרת.

שיחת חיזוק בעניני דיומא
מכ"ק אדמו"ר מקראלי שליט"א
הגה"צ רבי יצחק צבי משה מוזס שליט"א
שנאמרו בסעודת ר"ח כסלו שנה זו

עומדים אנו כעת בראש חודש כסלו חודש הישועות שעשה ה' איתנו בימים ההם בזמן הזה ויש גירסא שאומרים 'בזמן הזה דהיינו עם ו', להדיגיש שה' עושה איתנו כל הזמן ניסים, וכעין זה פירשו מאמר חז"ל הקורא את המגילה למפרע לא יצא ידי חובתו דהיינו מי שקורא את המגילה ומספר את הניסים של פורים וחושב שזה רק למפרע דהיינו שהיה פעם ולא מרגיש שה' עושה איתנו ניסים בכל דור ודור, אז לא יצא ידי חובתו.

החשמונאים הקדושים והנלוים אליהם מעדת ישראל, בראותם שהצליחו כבר במזימתם לפגוע בעיקרי האמונה, ונגעו בבבת עיניהם של עמא קדישא, אז החליטו בנפשם לצאת לקנא קנאת ה' צבאות, הגם ששיערו כי בגדר הטבע לא ינצחו את היונים מצד היותם המושלים בכיפה, ומי הוא זה אשר יוכל לעמוד כנגד עם רב כחול אשר על שפת הים, אמנם עם כל זה הערו נפשם למות על קדושת שמו יתברך אשר נתחלל על ידם, ויצאו לערוך עמהם מלחמה וקרב, לשבר ולמגר הכח של קליפת יון, וכמו שמצינו (תנחומא בהעלותך סימן ט') גבי חנניא מישאל ועזריה אשר שאלו נשזיב, או לא נשזיב, והקדוש ב"ה אמר שלא לישזבו, ועם כל זאת הלכו במסירות נפשם לתוך כבשן האש. וככה עשו החשמונאים הגם שידעו בנפשם כי ליכא להם שום מבוא ומקום לנצחם, אך עם כל זה שמו נפשם בכפם לבטל את כח טומאה של היונים.

ומה שלא יצאו נגדם מלחמה עד עכשיו וכפי שהקשינו לעיל, יש לומר כי אם אמנם ליכא חיובא של מסירות נפש, אבל זה לא אמור אלא בשאר מצות, אשר בדרך כלל הם ביעבור ואל יהרג, וזולתי בשעת השמד, שאז אמרינן כי יהרג ואל יעבור אפילו על ערקתא דמסנאי, ועל כן באם הוא בדרך הפיתוי, אין שייך המצוה של ונקדשת"י בתוך בני ישראל וגו', כי אם הבחינה של מי לה' אלי, מהיות כל אחד הברירה בידו שלא לשמוע בקולם, ואזי תינצל נפשו לשלל. אבל בשלשה עבירות החמורות, אין שום נפקא מינה באם הוא בדרך כפיה, או בדרך פיתוי, ובכל מיני אופנים הוא ביהרג ואל יעבור, ולפיכך כשנוכחו החשמונאים שפיתו כבר גם על עבודה זרה, יצאו במסירות נפש ללחום ולעצור ברוחם של היונים, לבלתי יפיקו זממם הרע אשר חשבו על היהודים.

והנה הגם שהתנוסט עמהם ה' יתברך בניסים גדולים ועצומים, עם כל זאת לא שמחו בזה החשמונאים כל כך, דלאחר אשר הלכו עם כונה רצויה ונפש חפיה למסור נפשם, ולבסוף לא הפיקו את רצונם ותשוקתם, כענין שמצינו גבי רבי עקיבא שאמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה מתי יבא וגו' עכשיו כשבא לידי לא אקימנה (ברכות ס"א ע"ב). כמו כן הצטערו גם החשמונאים הק' במה שלא יצאה נפשם על קידוש ה'. ומהאי טעמא לא נקבע על כך זכר ויום טוב בסעודה וכדו', למען להורות את הדורות הבאים כי על מסירות נפש אין מגיע שום תודה ותשואות חן, אשר כן הוא החיוב על כל איש ישראל למסור נפשו בשעת השמד. ומה גם כי לא היתה להם שמחה בזאת כאמור. ובזה יובן למה עשה הקדוש ב"ה הנס עם המנורה במצאם פך שמן טהור ולכאורה לא היו צריכים לכל זה בהיות כי טומאה הותרה בציבור כמו דהקשינו לעיל, אך יש לומר דמשום הכי התנוסט עמהם השי"ת במציאת פך השמן, מחמת כי החשמונאים נעשו שבורים ורצוצים ממה שלא הפיקו את מחשבתם הטהורה למסור את נפשם ומאודם על קידוש ה' לכן שמחם הקב"ה עם נס רוחני, שיהיו יכולים להדליק בשמן טהור, כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין דף ל"ט ע"ב), והיות כי מחשבתם של הכהנים החשמונאים היתה זכה וטהורה למימסר נפשם, לפיכך היה הנס בשמן טהור, כי זה הוי

ובהגדה של פסח אנו אומרים שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם והנה מה שעומד כרגע על הפרק היינו המלחמה שהתחילה כשאויבינו מתקיפים את ערי ארצינו הק', ערים שיש בהם הרבה תורה ויר"ש ולכן עלינו להתבונן למה עשה ה' ככה ולא לומר מקרה היא וכבר מביא בזה הרמב"ם בהלכות תענית, שאם אומר האדם מקרה היא זה הצרה, וזה דרך העולם, אז חרון ה' גדול, השם ירחם.

וגם ישנן כאלו שתולין הכל בכוחי ועוצם ידם חושבים שבכוח אפשר להכניע את האויבים, וזה כמו מי שלוקח מקל ונותן מכות למישהו והולך הוא ושובר את המקל וחושב שהוא הצליח אבל שוכח הוא שאפשר לו לקנות מקל חדש, אבל אדם שיש לו שכל הישר יודע שלא המקל מרביץ אלא יש אדם שהוא מכה במקל, ושהוא רק אמצעי ולכן הוא הולך להשתדל אצל האדם המכה אם ע"י תחנונים או באמצעים אחרים בכדי להכניע אותו שלא יתן לו מכות.

וזה המשל, אצלנו גם כן צריך להתבונן למה ומדוע בא עלינו כעת הצרה הזאת, וכן היה בכל דור ודור שהיה איזה צרה התבוננו למה ומדוע, וכמו שבמגילה כתוב על מה ועל מה זה ופירשו חז"ל במסכת מגילה ששאלה אסתר ממרדכי שיגיד למה בא הגזירה הזאת והגמרא אומרת שבשביל שהשתחוו לצלם ונהנו מסעודתו של אותו רשע.

ולכן עלינו להתבונן למה ומדוע ולכן נלכה נא ונראה מה כתוב בתורה בפרשת שמות שמשוה רבינו ראה שמכה גוי את ישראל והרג את הגוי ולמחרת ראה שדתן ואבירם רבים ביניהם אמר אכן נודע הדבר, ופירש רש"י שם שאמר משה עכשיו אני רואה למה ישראל הם משועבדים משום שיש ביניהם שנאת חנם ושהלשינו את משה שהרג את המצרי ע"ש וכן כתוב בספר חסידים שאין יכול גוי לעשות צרה ליהודי אלא אם כן ישראל אחד עושה צרות לחבירו, וזה נותן כוח לגוי לעשות צרות ליהודי ע"ש

ולכן זה נראה לפי ענ"ד שכל אחד יפשפש במעשיו ויקבל עליו להזהר מלשון הרע ושנאת חנם ולהמליץ רק טוב על חבירו והשם יעזור שנזכה לשלום וכל טוב ולביאת גוא"צ מתוך רחמים וחסדים מגולים אמן ואמן.

[נכתב ונערך ע"י הג"ר יוסף מוזס שליט"א]

המשך¹ סדרת המאמרים הנפלאים

וזרחה לכם יראי שמי

מאת הגאון הרב יעקב יוסף רייס שליט"א

ה. תירוץ נוסף על הכוכבים

ועוד יש לתרץ לפי מה שכתבו הראשונים בעצמם והובא בשלטי הגיבורים על פי המרדכי במס' שבת (פ"ב אות רע"ג, ובשה"ג אות ג') בשם ספר חסידים, ראבי"ה, אור-זרוע, וכן כתב בשו"ת בית אברהם בשם ספר ברי חכמה, וכן פי' בספר גינת וורדים, וכן תי' בס' "אורות-חיים" (להרב חיים דרוק זצ"ל), וכן הביא ב"אור-מאיר" הנ"ל. ובספר "הזמנים-בהלכה" שלשיטת ר"ת ג' כוכבים הראשונים

הבינונים" היוצאים הוא במערב במקום סילוק האדמימות וזהו ב-72 דק', והגמ' שכתוב "כוכב א' יום ב' - ביהש"מ ג' - לילה" איירי במקום הזה במערב. דלא כ"שיטת הגאונים" שמסתכלים על ג' הראשונים במזרח, וא"כ אפי' שבכל הרקיע כבר יש כוכבים קטנים, אבל שם באופק המערבי עדיין אין אפי' בינונים מכיון שהוא אדום ורק כשמלבין ב-60 דק' צריך לחפש שם אחר הבינונים בגדלם ובאורם ואז הוא לילה. ומכיון שמספקא לן בכל ביהש"מ"ש אם כבר יצאו הבינונים (כמ"ש התוס' במס' שבת לה. יעו"ש) ממתנינים עד הכסיף העליון שהוא בד' מילין, ואח"כ לקטנים רצופים בשביל תוספת שבת. (ועי' בשנות אליהו במס' ברכות שרמזו ע"ז שיש כוכבים בעמוד ראשון של האור ויש בעמוד אחרון שנראה בסוף הזמן של ד' מילין, יעו"ש).

ו. שמיושב קושית הגר"א ובעל התניא בסידורו

ולפי התירוץ הראשון מיושב דלק"מ קושית הגר"א והר"ב בסידורו, שהקשו שהלא בזמן של ד' מילין הוא כבר יציאת כל הכוכבים כמו בעלות השחר ולא הבינונים בלבד יעו"ש. דהם דיברו על נשף ארוך של 90 דק' (לדעת הגר"א ששיעור מיל 22 וחצי דקות) או 96 דק' (לדעת הר"ב ששיעור מיל הוא 24 דקות) שאז הוא באמת זמן יציאת כל הכוכבים, ולא רק ג' בינונים אבל לפי שיטת רוב הראשונים והאחרונים ששיעור מיל הוא 18 דק', (כמ"ש בספר אורות חיים פ"ו אות א') וכן כתב להדיא ברמב"ן (פרשת בא) על פסוק בין הערבים (שמות י"ב ו') שכתב שם בתוך דבריו, וזלה"ק: אבל בשקיעת החמה והוא כמו שעה ורביע על דעת רבותינו וכו', עכ"ל. הרי רואים שחישב מיל ל-18 דק' ועל כן ד' מיל הוא כמו שעה ורביע - 72 דקות. וכן פסק השו"ע (בהל' מליחה יו"ד סי' ס"ט סעי' ו'), והרמ"א (באור"ח ריש סי' רס"א), והנשף הוא בודאי יותר מ-72 דק' גם לפי התוכנים, וא"כ שפיר יש עוד זמן לאחר 72 דק' ליציאת שאר הבינונים והקטנים כולם, עד סוף הנשף. ולפי התירוץ השני יוצאים עוד מן הקטנים ביותר אחר 72 דקות בכל הרקיע, ובמערב מתחילים לצאת שאר הבינונים והקטנים לאחר 72 דק'.

ובאמת לדעת ר"ת עלוה"ש הוא גם ב-72 דק' (ד' מילין) שהוא זמן ביאת הלובן שקודם האודם המגיע ב-60 דקות, וכשמגיע האודם, יש סוברים שזהו כבר הנה"ח כמבואר בדרכ"מ סי' נ"ח סעק"ב (ובטור שם) כמו ששקיעת החמה נגמרת ב-60 דק', יעו"ש. אבל כשמתחיל האור קודם 72 דק' אינו קובע זמן של יום, אלא דהגר"א סבר שאין אדמימות ולובן מ-72 דק' כמו שלא ראה כן בלילה. א"כ סבר שודאי עלות השחר הוא מתחילת ביאת האור שהרי שלב של סילוק האודם ראה רק רבע שעה מהשקיעה, והרי נשף הבוקר והערב שוים בכל המראות וע"כ סבר שאין זמן אחר שראוי לקרות עלות השחר רק בתחילת ביאת האור (ולשיטתו הוא עשרים מעלות קודם הנץ החמה שהוא 90 דקות) וע"כ הקשה דא"כ בלילה הוא כבר יציאת כל הכוכבים ודו"ק.

ז. שלשיטת ר"ת והב"י אין שום הו"א לחפש כוכבים קודם

סילוק כל האור מצד המערב

גם זה ברור שלשיטת הב"י והרמ"א (בדרכי משה הארוך או"ח רס"א) שסבר כר"ת א"כ עד שנסתלק כל האור ממערב וטהר יומא והחשיך לגמרי עדיין לא היה שום הו"א

¹ א"ה ריחמ"א, ההמשך מגיליון 116 פרשת חיי שרה תשע"ג.

לחפש אחר כוכבים, ומסתמא היה פשוט להם שכל הכוכבים הנראים עד שמחשיך לגמרי אי"ו שום סימן ללילה וע"כ לא היה השו"ע צריך לפרש דמיירי מצד המערב גם לפי התירוץ השני, ורק אחר שהחשיך המערב לגמרי יצאו להסתכל אם יש בסוף המערב "ג' קטנים רצופים" בשביל תוספת שבת.

ח. שהמנחת כהן כתב שיטתו לפי מה שסבר שבארץ

ישראל יוצאים כוכבים ראשונים רק ב-72 דקות

מה שיש עוד להתיחס למה שסמכו העולם בארצות אירופה ובהרבה מקומות על שיטת ה"מנחת-כהן" שאם יש ג' כוכבים אז אפי' קודם ד' מילין הוי לילה גם לר"ת, הנה זה ברור שהמנחת-כהן סבר שהמציאות בארץ-ישראל הוא שיוצאים ג' כוכבים הראשונים במזרח או בכל מקום שהוא ברקיע בזמן של 72 דק', עד כדי שהוא מקשה בספרו היאך יתכן שבמדינתו מדינת הולנד שהוא הרבה יותר צפונית מא"י יוצאים הכוכבים הראשונים כבר ב-48 דק' מהשקיעה והאיך בארץ-ישראל יוצאים הכוכבים הראשונים יותר מאוחר מהולנד בזמן של 72 דק'. וכתב שם וזלה"ק: ושמה יש בזה סיבה אחרת ואנכי לא ידעתי עכ"ל. ואח"כ מנסה לתרץ שיתכן מפני עמקוטה של הולנד נראים הכוכבים קודם לא"י, כמו שבטבריה החשיך קודם לציפורי, יעו"ש,

עכ"פ זהו ברור שאם היה זוכה הרב בעל ה"מנחת-כהן" לעלות לארץ ישראל ולחונן עפרה, היה רואה בחוש שיש בכל הרקיע ממזרח למערב הרבה יותר מג' כוכבים בזמן של 72 דק' והכוכבים במספר הזה שיש בא"י ב-72 דק' יוצאים בהולנד הרבה זמן יותר מאוחר מ-72 דק' כמו שהבין בקושינו שהולנד הוא הרבה יותר צפונית מא"י. ועל כרחק היצ"ל פי' אחר ב"ג' כוכבים בינונים" - לר"ת, ולא כמו שפי' הוא שבאמת כך מפרשים הג' כוכבים לשיטת הגאונים ולא לפי ר"ת. ולפי ר"ת עכצ"ל שיש הרבה גדולים הנראים ביום, ובינונים הינו ביחס בין הגדולים הנראים ביום עד זמן ביהש"מ, לבין הקטנים הנראים בלילה לאחר הכסיף העליון וכנ"ל, או שמסתכלים על ג' כוכבים במערב וכנ"ל. (ועי' בספר "אור מאיר" (דף קע"ז) שהביא עוד שהעירו בזה על בעל ה"מנחת כהן").

ט. הטעם שנהגו בהרבה מקומות בחו"ל שהסתכלו רק על

הכוכבים דלא כהגאונים ודלא כר"ת

ונראה שלזה השתנה כ"כ המנהג בארצות הגולה - שסמכו על הכוכבים כה"מנחת-כהן" וא"כ סברו שכבר יצאו יד"ח ר"ת, וחויץ מזה שסמכו גם על שיטת הגאונים, ע"כ נהגו בערך כשיטת הגאונים, וקצת יותר שיהיה ודאי ג' כוכבים הבינונים הראשונים, ובוזה סברו שיצאו יד"ח כולם, אבל אחר שזכו חלק נכבד מישראל לבוא לארץ-ישראל, ורואים בחוש האדמימות שמסתלקת רק ב-72 דק', ורוב הראשונים נקטו לעיקר סי' זה של "סילוק האדמימות" ולא סי' "הכוכבים", וכן כתב התוס' במס' שבת דף לה. וכ"כ התוס' בפסחים ב: דאין אנו בקיאים בצאת הכוכבים, וכן הוא בהגר"א ומשנ"ב, וא"כ ע"כ אנו צריכים לפרש אחד מפירושים הנ"ל בכוכבים, א"כ נתברר שלר"ת אין די בג' כוכבים הראשונים רק צריך הרבה כוכבים ואין לסמוך אלא על הבינונים הנראים אחר הכסיף התחתון במערב,

ובזה מיושב שפיר שיטתו של השו"ע הב"י שהיה בארץ ישראל, והתנא ר' יהודה והרמב"ן שהיו בארץ-ישראל,

שבדאי ראה הבית-יוסף כמה כוכבים יש ברקיע ב-72 דק' ואעפ"כ כתב בסי' רצ"ג שלאחר הזמן של הכסיף העליון עוד מחכים לכוכבים קטנים ותמה על הטור בזה שלא כתב שימתינו על הכוכבים הקטנים שאחר 72 דק'. יעו"ש בתחילת דבריו שכתב דלר' יהודה אחר "סוף שקיעה" ח"י אלף וחמש מאות אמה הוי ביהש"מ"ש וגו' ואח"י כתב עוד להמתין לכוכבים קטנים,

י. שאי-אפשר לומר שהשו"ע סבר כהמנח"כ

ובזה סרה פשט האומרים "שהשו"ע כהמנח"כ" דהרי כתב בפי' ביהש"מ"ש אחר "סוף שקיעה" ואח"כ הכוכבים. ובסי' רס"א הרי כתב להדיא שעדיין מותר במלאכה בער"ש עד ג' מילין ורביע, הרי ברור שסבר שזמן סוף השקיעה הוא בג' מילין ורביע, ולא אסר במלאכה כשיוצאים כוכבים קודם לזה כשיטת המנחת-כהן, (ומש"כ השו"ע ביו"ד סי' רס"ו שמהשקיעה הוא ביהש"מ, שמזה הביא הר"ב בסידור ראי'ה שחזר בו כבר כתב המג"א באו"ח סי' של"א דהיינו מסוף השקיעה, וכן הבעל העיטור (ח"ב שער ג' הלכות מילה) עצמו שממנו מקור דברי השו"ע ביו"ד סי' רס"ו, פירש בסוף דבריו שהשקיעה היינו שקיעה שניה שהוא ביאת אורו, עיי"ש וא"כ אין ראי'ה שהבית-יוסף חזר בו) וכ"כ המג"א והשו"ע הרב בסי' של"א שנוהגין לעשות מלאכה בער"ש עד כמעט שעה אחר השקיעה, עיי"ש בלשונם, ובלשון שו"ע הרב יותר באורך, שציינו לדברי השו"ע בסי' רס"א שהתחלת ביהש"מ"ש הוא אחר הלילה ג' מילין ורביע אחר התחלת השקיעה, הרי ברור שגם הם לא סברו כהמנחת כהן שכשיוצאים ג' כוכבים הראשונים בכל זמן ובכל מקום שהוא ברקיע הוי לילה, אף קודם לשעה מהשקיעה בארץ ישראל.

היוצא מכל הנ"ל ששיטת ר"ת והרמב"ן וסייעתם, כפי השו"ע דד' מילין הוא ע"ב דק' ומשתנה לפי המעלות [שהרי הכל תלוי בסילוק האדמימות שמשנתה קצת בימי החורף והקיץ, שהרי ברור שאביי ורבא הסתכלו לראות אם נסתלק האדמימות, וכן מבואר ב"הגר"א", ו"משנ"ב" שצריך להסתכל אם נסתלק האדמימות]. הוא מאוד תואם עם המציאות בארץ-ישראל שבימים השונים מסתלק האדמימות עם הלבנונית עד הכסיף העליון בע"ב דקות,

וגם לפי ר"ת יוצא שהגמ' בשבת לד: ולה. מיושב ללא דחק, שכל זמן שפני המזרח מאדימין שהוא המערב למסקנת הגמ' נמשך באמת עד ד' מילין כהגמ' בפסחים צד. ואדרבא הגמרא בפסחים של ד' מילין מוכיח שהפשט בגמרא שבת הוא באמת עד שתסתלק כל האדמימות בצד המערב שזה לוקח באמת הזמן של ד' מילין, ואי"צ לדחוק שהגמרא בפסחים אינה להלכה (כמו שכתב הגר"א) ושרבי יהודה חזר בו (כמו שכתב המהר"ם אלשקר), וגם אי"צ לדחוק את פשט הגמרא בשבת לד: דאיירי במזרח או שלא נסתלק כל האדמימות כמו שתירצנו לעיל לשיטת הגאונים, וגם אין צריך לדחוק שהגמ' בשבת אינה להלכה כמו שכתב המרדכי (שבת לה). שנכתוב לקמן בעזה"י (אות י"ב), וגם סימן הכוכבים מיושב שפיר לפי שיטת ר"ת כמ"ש לעיל.

יא. לברר שאין ראי'ה מוכרחת שהגאונים בעצמם סוברים כשיטה המקובלת בשמם, ושרב סעדיה גאון כתב להדיא כר"ת

לענין השקיעה (בתשובת הגאונים המקורית הנ"ל) שהאדמימות תסור לגמרי מצד המערב, וכן על מה שכתבו הרשב"א והתוס' הרא"ש והארחות חיים בשם הגאונים (שנכתוב לקמן אות י"ד בעזה"י) שמשם משמע שלענין השקיעה ס"ל להגאונים כר"ת ממש.

ואפי' אם נפרש דעיקר קושייתו של מהר"ם אלשקר, דאם אין חלון אין שייך לשון "שקיעה שניה", הרי אפשר שאותו נקודה שר"ת קורא "שפוסק חלונו לעבור אחורי הכיפה" לשקיעה שניה למעלה, כמו"כ הוא למטה כשעובר אל מתחת לאופק, וכשהוא שוקעת שם יש עוד פלגא דדנקא שהוא מאדים מאחוריו, כמו שאנו רואים בתחילת השקיעה שאחר ששקעה חמה הוא מאדימה את אחוריה פלגא דדנקא, שבכוחה להאדים את המזרח, כמו"כ אותו הפלגא דדנקא יש ג"כ בסוף השקיעה כשהיא מסתובבת לגמרי מלהיות נגד האופק ועוברת לגמרי אל מתחת לארץ ומאדמת לאחוריה פלגא דדנקא, וזה נקרא שקיעה שניה, ועיין בתוס' ר"ד (שבת לה.) שפירש בן להדיא, ועל זה הזמן של פלגא דדנקא פליגי רבה ורב יוסף אי הוי ודאי יום או ביהשמש"ש, וא"כ הפי' משתשקע היינו ששוקעת שקיעה שניה מתחת לארץ אז כל זמן שפה"מ מאדימין דהיינו פלגא דדנקא יום לרב יוסף וביהשמש"ש לרבה, ופי' זה יותר מתיישב בדברי תשובת הגאונים המקורית אם מפרשים אותה שסוברים כר"ת (כמ"ש לקמן אות י"ג בעזה"י"ת).

ועוד אפשר לפרש ש"מסוף השקיעה" היינו הזמן של סוף השקיעה בכללות דאז יש פני המזרח מאדימין והכסיף התחתון וכו' ולא מיירי מנקודה מסוימת וכן משמע בספר הישר לר"ת (סי' רכ"א) שכתב שבכל מקום שכתוב "משתשקע החמה" היינו סוף השקיעה לגמרי שהוא לילה וצאת הכוכבים, והביא ראיה מחנוכה שמה שכתוב שם "מצוותה משתשקע החמה" היינו לילה (פי' לאחר ד' מילין), ועוד הביא ראיה מזבחים עיי"ש, רק מפני שכאן (במסכת שבת) כתוב כל זמן שפני המזרח מאדימין וכו' על כן אנו מפרשים שמיירי מבין השמשות שעדיין לא נרחקה לגמרי לאחורי הכיפה, ומשתשקע דהכא (דמסכת שבת) אנו מפרשים שנכנס כבר (החמה) רק עדיין לא הגיע לאחורי כיפה מכל וכל, ועל הזמן שיש שם פנה"מ מאדימין והכסיף וגו' עד שגומרת לישקע מכל וכל זהו הזמן של בין השמשות לרבה, עד כאן מתו"ד של רבינו תם. וכן בתוס' מסכת שבת לה. ובפסחים צד. שכתב ר"ת שיטתו לא כתב "שתי שקיעות" אלא תחילת השקיעה וסוף השקיעה, וכן הוא מפורש ברמב"ן וברשב"א. אלא שהריטב"א והר"ן התחילו דבריהם בזה"ל פי' ר"ת דשתי שקיעות הן אבל לא כתבו שתי שקיעות יש וא"כ גם בדבריהם אפשר לפרש שמתכוונים על שקיעה אחת, רק שיש לה תחילה ויש לה סוף, ומה שכתבו "דשתי שקיעות הן" היינו שתי לשונות אחד "משקיעת" ואחד "משתשקע" שאחד מתכוון על "תחילת השקיעה" והשני על "הסוף" ולא שיש שתי שקיעות בפועל, ושקיעה שניה בחלון ודו"ק. ועי' בקרבן-נתנאל על הרא"ש במס' תענית שפירש משתשקע "תחילת סוף השקיעה" דהיינו סוף השקיעה הוא "ציאה"כ ובתחילת-הסוף, שם יש זמן שנקרא "כו"מ שפה"מ מאדימין" ו"הכסיף"

רק מה שיש להעיר עוד דאם בדברי הגאונים עצמם א"א לתרץ "למזרח" או "שרק נחלש האדמימות" כמ"ש לעיל א"כ היכן מצינו כלל שזהו שיטת הגאונים הקדמונים "רב האי גאון" ו"רב שרירא גאון", והאמת שהתשובה הזאת של הגאונים הובא בדברי מהר"ם אלשקר בס"ל צ"ו רק בסוף דבריו, ובתחילת דבריו הביא עוד שתי תשובות מהגאונים הנ"ל שהחמה מהלכת למטה מן הארץ כחכמי או"ה, ולא כדברי ר"ת שהחמה מהלכת למעלה מן הרקיע, ובוזה הוכיח בעיקר שהגאונים ס"ל דלא כר"ת,

והאמת דאחר העיון גם זה אינה ראיה (כמו שהקשו רבים עליו, מנחת כהן מאמר א' פרק י', רדב"ו אלף שנ"ג חלק ד' סימן רפ"ב, ועוד) דמה איכפ"ל אם החמה הולכת למטה או למעלה הרי "האדמומית" נראה לעינינו, ועד אז נמשך השקיעה וכמו"ש להדיא כל הראשונים הנ"ל (ר"ת בספ' הישר, ורמב"ן, רשב"א, ריטב"א, ר"ן וכו') וגם בתוס' ר"ד (שבת לה.) כתב להדיא שהחמה הולכת למטה כחכמי או"ה, כשיטת הגאונים, ועכ"ו פי' הכל כפי ר"ת שנמשך עד ד' מילין (ה' מילין) השקיעה שנשקע האדמימות, וכתב בפירוש שפירש כר"ת אלא שהוא פירש כחכמי אומות העולם ור"ת פי' כחכמי ישראל, (עי' העתקת לשונו הק' בסוף הקונטרס).

ועי' בספר אורות חיים (במבוא) שהוכיח בן ג"כ מאורחות חיים להרא"ה מלוני"ל שבהלכ' חמץ ומצה סי' ק' כתב לשאוב מים קודם שיכנס השמש תחת הארץ (כאו"ה) ואעפ"כ פסק בהלכ' שבת (דיני ע"ש אות ג') ובהלכ' יוהכ"פ (אות ג') כר"ת וגם שם הביא לו לחבר את רב האי גאון לשיטתו כמו שנכתוב לקמן בעזה"י"ת (אות י"ד).

ויעו"ע כפי' האבן עזרא על התורה פרשת בא (שמות י"ב ו') בפסוק בין הערבים שכתב ג"כ ביאת השמש הוא מתחת הארץ כשיטת הגאונים ואעפ"כ כתב שבין עריבת השמש תחת הארץ עד ביאת האור הנראה בעבים יש קרוב משעה ושליש שעה, (והביא שם בהמשך את דברי רב "סעדיה גאון" שג"כ סבר שהוא שעה ושליש שעה) הרי מפורש שאע"פ שסבר כהגאונים שפסקו כחכמי אומות העולם שהחמה הולכת למטה בלילה אעפ"כ פסק כר"ת וסייעתו לעניין זמן השקיעה, וא"כ איך מוכיח מזה המהר"ם אלשקר שהגאונים הרסו את כל היסוד של ר"ת ומחו ליה אמוחא, עיי"ש בלשה"ק. ועל כרחק צריך לומר דמה שפירש ר"ת כשהחמה נכנסת בעובי הרקיע זהו מפני שסבר שכן הוא האמת לפי דעתו לפסוק כחכמי ישראל על כן הראה מקום שהחמה נכנסת בעובי הרקיע, אבל אין כוונתו להוכיח מזה כלום דאדרבה הגמרא בפסחים הוכיחה מזה שהשקיעה לוקח זמן של ד' מילין [שזה יודעים מראיית סילוק האדמימות והלובן] שעובי הרקיע הוא ד' מילין, דלא כמו שמשמע במהר"ם אלשקר שמזה שעובי הרקיע ד' מילין ע"ז בנה ר"ת כל יסוד בנינו שהשקיעה הוא ד' מילין אלא ההיפך. וממילא אפי' אם נסבור כשיטת הגאונים "רב האי גאון ורב שרירא גאון" שהחמה הולכת למטה מן הארץ בלילה, זמן השקיעה נשאר באותו זמן שרואים את סילוק האדמימות והלובן מצד המערב שהוא בד' מילין, ומה שר"ת והגאונים חולקים לעניין איך החמה הולכת בלילה אין לזה שום שייכות ללמוד מזה שהגאונים חולקים לעניין מתי הוא זמן השקיעה, ואדרבא יש לסמוך על מה שהם אומרים בפירוש

וגו'. וכ"כ הפר"ח בקונטרס דבי שימשי, וכן משמע קצת בשלטי הגיבורים שבת לד., עיי"ש.

בס"ד, ו' כסלו תשע"ג לפ"ק

יב. שראית המהר"ם אלשקר מרב ניסים גאון ור' אברהם בן הרמב"ם אינה מוכרחת

גם התשובה שהביא המהר"ם אלשקר מרב ניסים גאון ש"משתשקע עגולת השמש עד צאה"כ הוי ביהש"מ" ג"כ אין ראיה שטובר כ"שיתת הגאונים", דיתכן שטבר כשיטת ה"מרדכי" (שבת לה.) (כמ"ש בס' אורות חיים פ"ט אות י' בשם ר' צדוק הכהן מלובלין בשו"ת תפארת צבי יו"ד סי' ה' אות ד') [ועיין בפ'י הבגדי ישע על המרדכי, ובב"ח סי' רס"א כתב שהוא העתקת סו"ד של הראב"ן שתחילתו העתיק המרדכי, בהגהות מרדכי שבת פרק כירה, יעו"ש].

שמתחילת השקיעה עד צאה"כ כל הזמן של ה' מילין (ד' מילין) הוא ביהש"מ, [והוכיח כן מדאמרינן בפסחים צד. דמשקיעת החמה עד ציאה"כ מהלך ה' מילין (ד' מילין) ולפי"ז כתב דהגמ' בשבת (לד:) דבין השמשות הוי ג' רבעי מיל ולא יותר ו"הכסיף העליון והושוה לתחתון לילה" אינה להלכה מכיון שעדיין אינו צאת הכוכבים, והא אנן קיימא לן בברכות (דף ב.; פסחים ב.) דעד צאת הכוכבים יממא הוא (ומלשון הקושיא של ר"ת בספר הישר סימן רכ"א, ג"כ משמע דאם לא שהוא מתרץ את סתירת הסוגיות היה מוכח מהגמ' פסחים שכל הה' מילין (או ד' מילין) מתחילת השקיעה ועד ציאה"כ הוא ביהש"מ אלא שלמסקנא תירץ שם, ובתוס' שבת (לה.) פסחים (צד.) דהגמ' בשבת דבין השמשות הוי ג' רבעי מיל מיירי בסוף השקיעה, ואם כן הכסיף העליון הוי לילה הוא באמת בצאת הכוכבים בד' מילין כמו הגמ' בפסחים רק מה שכתוב בפסחים (צד.) דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ד' מילין מיירי מתחילת השקיעה, שאז עדיין אינו בין השמשות אלא יום גמור. והוא רק זמן הראוי לתוספת שבת כמו שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם (סי' אבילות ישנה) באריכות נפלאה, יעוין שם, וביהש"מ לא הווי אלא ג' רבעי מיל האחרונים קודם הזמן של ד' מילין) דהרי רב ניסים גאון לא פירש להדיא דמשקיעה"ח "אחר ג' רבעי מיל" הוי לילה, רק כתב "עד ציאה"כ" ואם כן יתכן מאוד דסבר כהמרדכי שכהו"מ מתחילת השקיעה עד ציה"כ ד' (או ה') מילין ביהש"מ ש.

וכן אפשר לפרש בדברי ר' אברהם בן הרמב"ם שהביא שם [מלבד מה ששם אפשר לדחות בפשיטות שמכיוון שהוסיף התיבות "ותערוב השמש" כמה פעמים, משמע שהוא מדבר על שלב נוסף של שקיעת האדמימות, אך אפי' אם יתקש המתעקש שכן התכוון לתחילת השקיעה, י"ל כנ"ל שס"ל כהמרדכי].

המשך המאמר יבוא בעז"ה.

ניתן להשיג תמונות מכל זמן של האדמימות מתחילת השקיעה עד זמן ר"ת ע"י

בקשה במייל: A9924488A@GMAIL.COM

הג"ר אהרן ליברמן שליט"א
ראש כולל "אור עמרם"

הליכה למקלט בעת אזעקה באמצע שמו"ע

שלום וברכה, ברביה והמשכה, עם שמש הצלחה, לכבוד ידידי חריף ושנון, זית רענן, ידיו רב לו בפלפול וסברא, כהן שדעתו יפה, ה"ה הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך".

אחדשה"ט, על דבר שאלתך כיצד ינהג תושב בני ברק השומע אזעקה באמצע שמו"ע, ועיקר ספיקתך הוא - לפי מה שפירסם הגר"ח קנייבסקי שליט"א במכתבו, שהבטיח מרן החזו"א שבבני ברק לא יפלו טילים - דאולי אסור לילך באמצע שמו"ע למקום מוגן או למקלט דלא שכיחא הזיקא, ודמי לדין נחש כרוך על עקבו דקיי"ל בשו"ע (קד, ג) דלא יפסיק.

הנה כנטייתך שלא לעקור באמצע שמו"ע ראיתי שנהג הסטייפלער זצ"ל במלחמת יוה"כ, כאשר העיד בספר ארחות רבינו (ח"ה עמוד עב) וז"ל: בעת האזעקה ביוה"כ מו"ר (הקה"י זצ"ל) התפלל בביה"כ לדרמן אמרו למו"ר שיש אזעקה, ואמר שיתפללו טוב וירבו ללמוד ולא יקרה שום דבר ולא צריך ללכת למקלט.

וביאר הגר"י זילברשטיין שליט"א בקונטרס בי מלכים ימלוכו (הנספח לספר מלכים אמנוך, סימן עג) ובספרו נס להתנוסס (סימן מ) הנהגה זו, שהרי הדין הוא שהעומד בתפלה ונחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ואעפ"כ מובא בפוסקים שמותר להרוג נחש בשבת, גם את אותו נחש שאם היה כרוך על עקבו אינו מפסיק בתפלתו, גם לסוברים דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. וביאר הקובץ שיעורים (פסחים אות לב) דבר זה, דכיון שעפ"י רוב אין הנחש ממית כמבואר בראשונים ממילא הוי כלא שכיח הזיקא, ובלא שכיח הזיקא שלוחי מצוה מסתכנין. משא"כ בענין הריגת הנחש בשבת דלא בהקשר של מצוה כלל קיימא לן דאין הולכין אחר הרוב, לפי"ז בפשטות י"ל בהצלת הזולת, כל שיש רוב כנגד הספק סכנה, דחייב להסתכן, שהרי לא גרע משלוחי מצוה. ועפ"י יסוד זה מובן מה שנהגו בני עליה בכמה מקומות, בזמן מלחמת המפרץ בעת אזעקה, שלא להפסיק בתפלה, מפני שכנגד הספק סכנה מסתמא היה רוב, וכשיש רוב, כמו שבנחש אין להפסיק בתפלה, כך גם כשיש אזעקה, עכ"ד.

אמנם כל זה מצד הסברא דהולכין אחר הרוב כנגד הספק סכנה, אשר לפי זה מי שבטוח בעצמו ויכול לכוין בתפלה, לא יפסיק בתפלה. אבל מי שמתבלבל כוונתו בתפלה מפחד האזעקה רשאי לעקור ממקומו ולברוח למקלט, שהרי נפסק בשו"ע (קד, ג) דכשנחש כרוך על עקבו לא יפסיק, וכתב הרמ"א "אבל יכול לילך למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו". וביאר המשנ"ב (סק"י) דמה שכתב המחבר דלא יפסיק, כוונתו ע"י דיבור, כגון לומר לאחר שיסיר את הנחש, אבל ע"י הליכה מותר, שהליכה לא נקרא הפסק, ודוקא בהליכה לצורך כגון להסיר הנחש אף דתלינן דמן הסתם לא יהיה סכנה, אבל שלא לצורך מקרי הליכה ג"כ קצת הפסק, ועיין ביה"ל (ד"ה לא יפסיק) דאף שנחלקו הפוסקים אם הליכה מיקרי הפסק,

מ"מ למעשה נראה דבמקום שיש צורך גדול יש לסמוך על המקילים דהליכה לא חשיב הפסק, כי כן הסכימו כמה אחרונים.

וחזינן דאף בנחש כרוך על עקבו דתלינן דמן הסתם לא יהיה סכנה התירו הליכה למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו, ורק הפסק בדיבור אסור. וכן פסק בשו"ע הרב (קד, ב) דלהפסיק בדיבור אסור, אבל יכול לילך למקום אחר שיפול הנחש מרגלו, עיי"ש.

ועיין כף החיים (סקכ"א) שתמה על הרמ"א איך התיר הליכה כדי שיפול הנחש, הלא לדעת הטור נקראת הליכה הפסקה. ותירץ: י"ל מ"ש הטור והשו"ע דאין לו לצאת היינו דוקא היכא דליכא בהליכה ההיא צורך תפלה אבל היכא דאיכא צורך תפלה כמו הכא שהנחש כרוך על עקבו שאעפ"י שאין סכנה מ"מ יש לו קצת פחד ואינו יכול לבוין היטב בתפלתו גם להטור והשו"ע מותר להלוך כדי להנצל מן הנחש ולהתפלל היטב בכונת הלב, וזה התירוץ רמז אותו מג"א (שם סק"ג), עיי"ש.

ולפי"ז דהליכה לצורך תפלה מותרת היכא דאיכא סדרת המחשבה, נראה דבנידון שאלתינו לא תליא רק בעצם הסכנה אם שכיח הזיקא או לא, אלא גם בכונת התפלה כל חד לפום דרגא דיליה, ומי שהפחד מבלבל את כוונתו לגמרי, רשאי לעקור ממקומו כדי שיוכל להתפלל בכוונה. והיתר זה לעקור ממקומו כדי למנוע סדרת הכוונה מובא בפוסקים להלכה, ולדוגמא ברואה שנפל ספר ומטריד כוונתו (משנ"ב צו סק"ז), או כשהתחיל להתפלל שמו"ע ונתבלבל דמותר לילך למקום הידוע לו ליקח משם סידור (משנ"ב שם), ולענין הליכה לעיין בספר כששכח איזה דבר בתפלה וצריך לעיין כיצד לנהוג (במשנ"ב סימן קד סק"ב), ולענין להתרחק מילד שמפריע ביותר לכונת המתפלל (שע"ת סימן קד סק"א) או להתרחק מאנשים שעוברים ושבים לפניו ונדרחף ונטרד בתפלתו (שו"ת שלמת חיים סימן קיז), וכמו"כ להוציא באמצע שמו"ע ילד שהתחיל לבכות או מבקש צרכיו, שלא להפריע לצבור (שו"ת משנת יוסף ח"י סימן כב אות ה, בשם החזו"א). וכמו"כ ללכת לכבות פלאפון זמין בכניסה לביהכ"נ שמצלצל ומפריע בשמו"ע (שו"ת משנת יוסף ח"ט סימן כט).

והאמנם שבערוך השלחן (קד, ד) חלק על השע"ת וכתב: "ג"ל דאסור בכל הני, וכשתינוק בוכה ומבלבלו יתחזק בתפלתו ומן השמים יעזרוהו". - מ"מ מסתבר דכשמרגיש בעצמו שההפרעה מסלק ממנו לגמרי את הכוונה רשאי לעקור למקום אחר, וכמו שכתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן לה) דנראה שהכל תלוי בכונת המתפלל, דעיקר דינא הוא שבתפילה אדם עומד לפני ה' ואסור להפסיק בשום אופן, אבל היכי דיש לו טירדה מזה שבלאו הכי מפריעו בכונתו ועכשיו אינו יכול לבוין כלל אזי מותר להפסיק, כיון שאם מתבלבל במחשבותיו א"כ בלאו הכי אינו עומד לפני ה'. ומה"ט כתב המשנ"ב דאף שמבואר בשו"ע (צו, ד) שאם נפל טליתו באמצע התפלה אינו יכול לחזור ולהתעטף בו דהוה הפסק, מ"מ מסיק אם זה מפריע לו ואינו יכול לבוין מותר, וגם כאן כשתינוק מפריע לו מותר.

[ומה שמסופר בגמרא (ברכות לב:) על חסיד אחד שלא הפסיק בתפלתו לענות להגמון אפילו שהיה במצב של סכנה. תירץ המג"א (סימן קד סק"א) שהיה בטוח עקב גודל בטחונו וחסידותו המופלגת שיתקבלו דבריו אצל ההגמון. וע"ע בהגהות חכמת שלמה (סימן קד) ובמהרש"א (ברכות שם). - ולכן לא נטרדה כוונתו בתפלתו].

ושוב ראיתי בספר הליכות שלמה (תפלה פ"ח הערה ה) שהורה הגרשז"א זצ"ל לשואל בזמן מלחמת המפרץ בשנת תשנ"א דכשנשמעת אזעקה, מותר לילך למקומו למקלט וכדומה, כיון שאל"כ יהיה טרוד ודואג ולא יוכל לבוין, וגם אם יודע בעצמו שיכוין, אעפ"כ אם אחרים נמנעים עי"ז מלילך כדי שלא לעבור לפניו, וע"י המהומה והחפזון וכו' נטרד גם הוא, מותר לו לילך לקרן זווית ולהמשיך שם בתפלתו, וכן בכל כה"ג, דלא גרע מספר שנפל. - [ומה דאמרינן (ברכות לג.) דאפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק הוא מטעם שכתבו המפרשים, דכיון שרואה שאין הנחש כועס הרי הוא מובטח שלא יזיקנו, וכ"כ הרע"ב במסכת ברכות, אלא דאפ"ה שלא בשעת תפלה אמרינן דשפיר רשאי להורגו אפילו בשבת, עיי"ש מזה שנו"נ בדברי הקובץ שיעורים הנ"ל]. - ושם (בארחות הלכה הערה 16) דהגרשז"א קיים בנפשו דברי הראשונים (טוש"ע סימן צח) "ויחשוב כאילו שכינה כנגדו ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו" ככתבם וכלשונם, ואף באותה תקופה וכן בשאר זמנים טרופים לא היה ניכר עליו דבר כלל, ומעולם לא שינה סדר תפלתו ולא קיצר בה מפני טרדה או חפזון, אלא התפלל כהרגלו במתינות ובריכוז מושלם מתחילת התפלה עד סיומה, ע"כ.

וזה כדברינו הנ"ל, דכל היכא דלא שכיחא הזיקא אזלינן בתר כוונתו וכל שיוודע בנפשו שיוכל לבוין תפלתו לא יעקור, אבל מי שנטרד מחשבתו ואינו יכול לבוין רשאי לעקור למקום מוגן. - ויש להדגיש דההיתר הוא לעקור למקום אחר אבל לא להפסיק בדיבור בתפלה. סוף דבר, דאין לומר בזה הוראה כללית, ולב יודע מרת נפשו עד כמה נבהל מקול אזעקה, וכמה יכול לשלוט על מחשבתו ולהמשיך לבוין בתפלתו כראוי, ובכוונה דליבא תליא, וכנ"ל.

ויה"ר שנוכה להיות בין הבוטחים בשמו יתברך באמת ויצילנו מכל גזרות קשות ואכזריות ויחיש גאולתינו ופדות נפשינו בביאת גואל צדק בב"א ידידו דושה"ט באה"ר

האח של המוכר

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

1. אתמול בערב, בשעה 9 בערך, רכשתי דבר מה באחת החנויות במרכז המסחרי השוקק 'נחלת יצחק' בעירנו אלעד. המוכר הענייני עבד ביעילות, השיב לשאלות הקונים הלא מעטים (שהגיעו לחדש מלתחות לילדים לכבוד החורף, שהגיע בשעה טובה, עם גשמי ברכה נפלאים), ארז שקיות, חישב חשבונות והעביר כרטיסי

אשראי. ואז צילצל הטלפון הנייד. המוכר ענה, ואני מבחין שידו האוחזת בסלולרי, רועדת. "באמת? אני לא מאמין! השם ירחם עלינו! אוי!". המוכר החוויר כסיד, ידיו המשיכו לרעד והוא סיפר לכולנו ש"זהו זה, אחי הקטן עולה עוד מעט לעזה. הם ממתנינים בסמוך לעזה, מחכים לפקודה להיכנס".

וזהו, נפל לי האסימון. השבוע שוחחתי עם גיסי, תלמיד חכם צעיר ומקסים שסיים לאחרונה להיבחן על כל הש"ס במסגרת 'דרשו', המתגורר בנתיבות. התקשרתי כדי לשמוע מה קורה שם, בדרום הכל כך רחוק, להתעניין בשלומם. הוא היה נשמע משועשע כרגיל, שמח וטוב לב, ואני השתתפתי ברוגע שלו. קצת טילים, ישנים בפרוודור המוגן, הולכים לכולל ולחיידרים, והכל בשמחה, ברוך השם. ואז, כשראיתי כמו עיני את המוכר רועד מפחד, חושש באמת על גורלו של אחיו בן השמונה עשרה-תשע עשרה, שאמור כנראה להיכנס לתוככי הג'ונגל הישמעאלי, חשתי פחד, השתתפות בצער וחרדה.

2. הטילים נוחתים על אזורים, בהם מתגוררים רבבות יהודים, ואנו מחשבנים אותם בפילפולי מלחמה, הרתעה וצבא. החמאס, הג'אהד האיסלמי וכל המרעין בישין, נתניהו והליכוד, שיקולי הבחירות של אהוד ברק, ועוד כל מיני הסברים 'טבעיים' שכאלה, שיוצאים מבתי המדרש של התקשורת ושותפיהם. אבל כל אלו שזכו ולמדו 'דף היומי' בשבוע האחרון, (או בסוף שבוע שעבר, לאלו שהזדרזו), יודעים את הסיבות האמיתיות לכל טיל ולכל הרוג, לכל טיל גראד ואזעקה.

--- "רבי נתן אומר: בעוון נדרים מתה אשה של אדם. רבי אומר בעוון נדרים בנים מתים כשהן קטנים. תנו רבנן בעוון נדרים בנים מתים, דברי רבי אלעזר ברבי שמעון, רבי יהודה הנשיא אומר בעוון ביטול תורה. רבי נחמיה אומר בעוון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים. בעוון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה חרב וביזה רבה ודבר ובצורת בא ובני אדם אוכלין ואינן שבעין ואוכלין לחמם במשקל. בעוון שבועת שוא ושבועת שקר וחילול השם וחילול שבת חיה רעה רבה ובהמה כלה ובני אדם מתמעטין והדרכים משתוממין. בעוון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים יתומים ואלמנות צועקין ואינן נענין" (שבת לב, ב- לג, א).

למה נופלים רקטות? בגלל חיטולו של אחמד ג'עברי? לא. בכלל לא. בגלל ביטול תורה!! בגלל שנאת חנם, חילול השם וניבול פה!! ביטול תורה פירושו לדבר על עיתונים מסוימים ועל מחלוקות מסוימות, במקום ללמוד וללמוד וללמוד. שנאת חנם פירושה לדבר על חוגים אחרים וקבוצות אחרות, וניבול פה זהו אינטרנט פרוץ, נקודה. הנה, הנה הסיבות לאזעקות 'צבע אדום'. יש לך פה גדול, שקשה לך לסגור אותו? יש לך אינטרנט לא מסונן, אינטרנט בו ניתן להגיע לכל אתר של סחי ומיאוס? האם אתה יודע כמה קיטרונים וצרות נגרמים בגללך?!

3. וכאשר האח של המוכר מ'נחלת יצחק' נלחם בגופו, אנחנו צריכים לגרום לו להצליח, לו ולכל הטייסיים

והחיילים היקרים. "אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (תהלים קכ"ב) "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים". מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים, שהיו עוסקים בתורה". (מכות י, א). רק לימוד התורה שלנו, התפילות, המעשים הטובים, אי הפטפטת בנושאי מחלוקת, לשון הרע ורכילות, הם אלו שיגרמו שחיילי הצבא יצליחו במשימותיהם להרתיע, להשמיד ולאבד את קיני הטרור. כל רגע של תורה, כל פרק תהילים, כל רגע של מעשה ומחשבה למען רצון ה' יתברך, שווה לאלף אלפי פגזים ותותחים, כל רגע של קירבה שלנו להקב"ה יגרום לפחות פצועים והרוגים, כמוכן, וכן, אך ורק אנחנו, כאן בערי התורה, אמורים להכריע את המלחמה הזאת, שהקב"ה יעזור שתסתיים במהירות. לא נתעסק בזוטות כאלו ואחרים, אלא רק נציל את האח של המוכר מ'נחלת יצחק', את כל חבריו היקרים לוחמי צה"ל, ואת רבבות תושבי הדרום.

--- "ויאמר משה: האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה?!"
(המאמר התפרסם היום בבטאון 'קוראים אלעד').

שאלה שנשאל

הרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א
מתושבי הדרום שמותקפים בירי טילים ורקטות
סגולות ותפילות בעת האזעקה

כבוד הרב אנו תושבי באר שבע מבקשים את ברכת הרב ועידודו לאור ההסלמה בדרום, עד עתה היו היום 2 נפילות באיזורנו והמצב די מתוח. מה הרב ממליץ לעשות בכדי לבטל את הגזרות

תשובה

חזקו ואמצו אחי ויהי השם עמכם, אל תיראו ואל תערצו, כי השם אלהינו מתהלך לפנינו והוא ילחם לכם וישמרכם ויצילכם תמיד מכל אויב ואורב.

א, טוב להשתדל לקרוא פרשת העקידה מתחילת אלקינו עד רבונו של עולם כמו שכבש וכולי עד והארץ אזכור.

ב, גם טוב לומר יהי נעם שבע פעמים, ומזמור יושב בסתר כולו פעם אחת.

ג, לומר שיר למעלת אשא עיני כולו.

ד, לומר פסוק ואת האנשים אשר פתח הבית היכו בסנוורים למקטון ועד גדול וילאו למצוא הפתח. שלש פעמים.

ה, לומר למנצח בנגינות מזמור שיר בצורת המנורה, ותפלת אנא בכח.

ז, למנצח מזמור לדוד יענך השם ביום צרה פרק כ בתהלים.

כל אלה טוב לאמרם בכל עת ובכל שעה, ובפרט אם יש מתיחות או התקפה חלילה שלא תבוא ולא תהיה. והשם ישמור עמו ישראל לעד.

חידושי הפרשה

מאת הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א

פרשת ויצא

מי הגורם לשנאה

כל אדם הנשאל, מי יותר גרוע, פרעה, או לבן הארמי, ודאי ישיב, פרעה יותר גרוע, הלא הוא שיעבד ומירר את חיי עם ישראל במצרים, וגזר להשליך את בנייהם לים, אך לבן מה עשה? לא כן מלמדנו מסדר ההגדה של פסח, מעשיו של לבן חמורים יותר. וכך אנו קוראים בכל שנה בליל הסדר: "פרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולבן בקש לעקור את הכל, שנאמר ארמי אובד אבי וירד מצרימה וכו' (דברים פרק כ"ו פסוק ה')."

ומבאר האלשיך הקדוש (דברים שם), כיצד מעשיו של לבן ובסיבתו ירדו עם ישראל למצרים, וכה מבאר: כי אם לא היה נוהג לבן ברמאות עם יעקב והיה נותן לו את רחל בתו לאשה מיד, לא היתה משטמה בין האחים אם היה אוהב את יוסף משאר בניו, כי אז היה יוסף בכור לכל האחים, ורק על ידי שנשאת לו תחילה ברמיה ונולדו שאר האחים תחילה, על כן היה הגורם לשנאה אותו בראותם שהוא נאהב לאביו יותר מהם, ומזה נגרמה מכירת יוסף ונסתבבה הירידה למצרים. ומוסיף האברבנאל וכותב, שכל השנאה והקנאה שיש בעם ישראל נובעת לא מהאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שהיו מושלמים, אלא מלבן הארמי. עד כאן לדבריו.

האלשיך הקדוש מלמדנו, שלבן הארמי במעשי הרמאות ליעקב ובמה שהחליף בין רחל ללאה, גרם להחזיר שנאה בין האחים ליוסף, והוא גם הגורם לירידה למצרים, וללמדנו שמי שגורם ומחזיר שנאה, הרי הוא כאילו "אובד אבי", דהיינו כאילו מנסה לאבד ולעקור את הכל.

עוד יש לבאר ולהוסיף, שבאותן כ"ב שנה שנתעכבו יעקב אבינו ובניו בבית לבן, התחנכו השבטים בבית לבן הארמי, ואחד מהתכונות הגרועות שלמדו שם היתה לשנא, הם ראו את הסבא כיצד שונא את אביהם, הם ראו את בני לבן המדברים סרה על אביהם, וגם רואים את העדיפות של האמהות על פני השפחות, ומשום כך מבזים את בני השפחות, וכפי שהתורה מעידה "וירא ה' כי שנאה לאה (פרק כ"ט פסוק ל"ב), וכל השנאה הזו באה להם אך ורק מבית לבן, ולעומת זה, תיקון לדבר מצאנו במצרים, וכפי שמוזכר בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ג) שכשהיו ישראל במצרים נתקבצו כולם וישבו יחד, משום שהיו באגודה אחת, וברתו ברית לעשות גמילות חסד. עד כאן.

עם ישראל הבינו שרק אחדות תציל אותם משעבוד מצרים ומן המיצר, גם אנו הנמצאים בצרה ובצוקה, בעת בה

שונאי ישראל מבקשים להשמידנו, נזכור את אותה ברית ונתאחד כולנו, ובזכות ברית זו, בורא עולם ישמור את עמו ישראל, ויגאלנו גאולת עולמים, בישועה וברחמים. אמן כן יהי רצון.

מדור מכתבים למערכת

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מבשרת ציון.

בעזה"י ר"ח כסלו התשע"ג
לכבוד ידידנו החכם המופלא, פלג אלקים מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,
נשאל נשאלתי מכת"ר מה טעם פירטה התורה "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד" (ויקרא פרק כ"ו פסוק ו'), הלא אם יש שלום בודאי ישכבו ללא פחד.

ועל אתר השיבותך את אשר עיננו רואות בעשרות שנים האחרונות, כאשר באים כל מיני מנהיגים וראשי מדינות ומספרים כאילו כביכול הגיע שלום לארצנו ולאזורנו, וכביכול חותמים על הסכמים וחוזים ומוסרים שטחי ארץ ישראל, ועל אף כל הסכמי שלום מדומים אלו, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ולדאבון ליבנו באו והתרגשו עלינו דקירות חרב, חטיפות חיילים ואנשים, פיגועי ירי ופיגועי אוטובוסים, ירי רקטות ודריסות טרקטורים ומכוניות, רציחות וגניבות, וכל מיני חבלה, בר מינון, לא תקום פעמים צרה, וכל שומע תצלנה אוזניו מצער יושבי בת עמי.

ולסבר את האוון, אספר כי אחת מאחיינותי הקטנות [בת אחי] אשר גרה בדרום בעוטף עזה, בכל פעם ששומעת רעש אופנוע או קול רעש אחר, מיד מסתתרת מתחת לשולחן מפחד, שמא זו רקטה, ומרוב שרגילה לשמוע אזעקות חדשים לבקרים. ועד היכן חומרת פני הדברים מגיעים... ומעין זה אירע לאנשים רבים במלחמת המפרץ, אשר קול עלה נידף וקול מקל שנפל או רכב, היה נדמה בעיניהם כטיל סקאד, ורק הפחד הבעית את ליבם, והכרתי אשה אחת שלקתה בלבה מחמת כן, בר מינון.

ומעשים מעין אלו, הם לחם חוקם של כל יושבי הארץ, מעשים שבכל יום, מי מיושבי הצפון אשר ספגו במלחמות לבנון, ומי מיושבי המרכז אשר ספגו במלחמת המפרץ, ומי מיושבי הדרום אשר ספגו במלחמות חומות מגן ועופרת יצוקה, ומי מיושבי ירושלים ותל אביב אשר ספגו פיגועי תופת, בר מינון לתקפ"צ, ובכל אלו מי יכל לשכב ואין מחריד, ופעמים אשר עלינו לישון על יצועינו בלילה וכבר בבוקר שמענו על אירוע חבלני ופיגוע, והאל אשר אמר לעולמו די, יאמר לצרותינו די.

ועל כן מבטיחה התורה ואומרת שאם נלך בחוקות ה' ובמצוותיו, "ונתתי שלום בארץ", הוא עצמו יביא שלום לארץ, לא שלום מדומה, אלא שלום אמתי, ואז "ושכבתם ואין מחריד", תשנו לבטח ללא פחד, כי שלום שיתן ה' יתברך הוא שלום אמיתי ללא חת ומורא ופחד ובשלום כזה יתקיים "ושכבתם ואין מחריד", ולשם כך פירטה התורה את הדברים.

עוד יש לתרץ, כשיש שלום בארץ אזי יש עושר ושפע רב, ומעושר זה יכול אדם לדאוג לעשרו ונכסיו, ולא ישן טוב, וכפי שאמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת פרק ד' פסוק י"א) "השבע לעשיר איננו מניח לו לישון", ועל כן מברכת התורה ואומרת "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד", שתשכבו לישון ללא דאגות.

ואל עילום, יברך את עמו בשלום, וירב עושרנו כספיר ויהלום, ובשוב ה' ציון היינו כחלום, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

הרה"ג חנוך אייזנברג שליט"א

פתח תקוה.

ב"ה

א- ההלכה קובעת להדליק בחצר עם שני פתחים בכל פתח מפני החשד ולכאורה אם מדליק בקצה השביל שמביתו עד לרחוב מדוע לא "נחשוד" שהדליק לצורך תאורה וכדו'?

ב- האם דין הדלקה בשקיעה ועד שתכלה רגל מן השוק הוא הגדרה של זמן או של מציאות. כלומר במוצ"ש שאין שוק כמה גדר עד שתכלה רגל מהשוק? או בעיר שכולה יהודים וכולם מדליקים עם השקיעה?

בברכה חנוך אייזנברג פתח תקוה

ריחמ"א ס"ט

עפולה.

בס"ד

לכבוד המערכת היקרה לדופקי בתשובה שלום וברכה וכט"ס!
אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה.

וכעת נפשי בשאלתי בשו"ע או"ח סימן קפ"א בענין מים אחרונים, וזה החלי בעור צורי וגואלי:
(א) בסעיף א' כתב השו"ע - מים אחרונים חובה. ובמשנ"ב סק"א הביא טעם משום שהידים מזוהמות הן מן האכילה ופסולות לברכה, ועוד משום חשש מלח סדומית עיי"ש.

וצ"ע מה שצריך באדם עם כפפות ובסיום האכילה הוריד את הכפפות האם צריך ג"כ מים אחרונים.

(ב) בסעיף ג' כתב השו"ע - אין נוטלין בחמין שהיד נכוית בהם מפני שמפגעין (פ' מבעבעין מלשון שחין אבעבעות) את הידים ואין מעבירין את הזוהמא. וכתב המשנ"ב סק"ט שמפגעין - מרכיבין את הידים ומבלעין בהן את זוהמת התבשיל. וכו' ע"כ.

וצ"ע אם לא נתלכלכו ידיו בתבשיל ונטול ידיו למים אחרונים רק מחשש מלח סדומית האם שרי לעשות במים חמין.

(ג) בסעיף ד' כתב השו"ע - א"צ ליטול אלא עד פרק שני של האצבעות. ובמשנ"ב סק"י בד"ה עד פרק השני כתב-שלמעלה משני פרקי אצבעות אין מגיע לכלוך המאכל וכו'.

וצ"ע אם אין ידיו מלוכלכות ממאכל ונטול ידיו למים אחרונים מחשש מלח סדומית האם צריך ג"כ ליטול ידיו עד פרק שני של האצבעות או שיכול ליטול ידיו עד סוף פרק ראשון או רק ראשי אצבעות או לא פלוג.

(ד) בסעיף ה' כתב השו"ע - צריך שישפיל ראשי אצבעותיו למטה כדי שתרד הזוהמא. ובמשנ"ב סק"א כתב בד"ה שתרד הזוהמא - מן הכלוך שבידיו ע"י הניטלה.

וצ"ע האם רק משום ליכלוך שבידיו צריך להשפיל ראשי אצבעותיו, או גם משום חשש מלח סדומית.

(ה) בסעיף ז' כתב השו"ע - אין מברכים שום ברכה על מים אחרונים. ובמשנ"ב כתב בסקי"ז דלפי הטעם שבארנו לעיל בסק"א משום חשש מלח סדומית דהוא סכנה לעינים בודאי אין שייך לברך על נטילה זו וכו' ואפילו לפי טעם ראשון שכתבנו לעיל דהנטילה היא כדי להסיר הזוהמא מעל ידיו קודם ברכת המזון שלפי טעם זה היה ראוי לברך על נטילה זו מ"מ לא נהגו כן לפי שעכשיו אין עושין המצוה כתקנת חכמים ומנהגם שהיו נוהגים למשוך הידים גם בשמן ערב אחר הניטלה להעביר את הזוהמא מהידיים וכיון שאין אנו עושים המצוה כתיקונה נהגו שלא לברך בכל גוונא. ע"כ.

ויש לשאול מה הברכה שהיו מברכים על מים אחרונים כשהיו עושים המצוה כתיקונה.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבו חצירה
רח"ה הרב קירשטיין 6/9
עפולה 18394.

תשובות לשאלות הנ"ל

מערכת "לדופקי בתשובה"

בס"ד

לכב"ה הר"ר רן יוסף חיים מסעוד אבו חצירה שליט"א
המפיץ אור התורה לרבים מח"ס מריח ניחוח
שמחנו לקבלת איגרתו

א. בענין מי שידיו היו הכפפות לענין מים אחרונים ע"י במשנה ברורה בשער הציון סימן קפ"א ס"ק ח' דכתב ומ"מ נראה אם יודע [שאינו לו מים אחרונים] דטוב שיכרוך יריו במפה קודם שיאכל כדי שלא יהיו יריו מזוהמות מן האכילה וגם יהיו ממילא שמורות מנגיעה במלת סדומית עכ"ל ומכאן נפשטה שאלתך.

ב. בענין שאלתך על מים חמים עיין בקצות השולחן סימן מג ס"ק יא דכתב שיש להסתפק לפי מנהגינו ליטול מים אחרונים אפילו לא היו ידיו מזוהמות מהמאכל אם רשאי ליטול בחמין כיון שאין ידיו מזוהמות והניח בצריך עיון וכן הסתפק המשנה הלכה סי' קפ"א.

ג. ד. ע"י במגדל עוז על הרמב"ם ברכות פרק ו' הלכה ט"ז דהעיר כן על רש"י בסוטה דכתב ז"ל מים אחרונים שלאחר הסעודה שחייבו חכמים מפני שמלח סדומית יש שמשמא את העיניים ואח"כ כתב וצריך להשפיל ידיו למטה כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידיו שהרי להעביר הזוהמא הם עכ"ל ולכא' זוהי שאלתך דקשה על רש"י שם [ובאמת כן הקשה על רש"י באור ישר עיי"ש] וכתב לישב דלמדנו מרש"י שאין זוהמת המלח עוברת אלא בהשפילן דאילו מגביהו אנו רואין בעין שהזוהמא מתעכב בין פיצולי האצבעות לעיקרן משא"כ בהשפילן שנעשים מדרון מחמת שיפוען וכלין לגמרי והולכין וכח המלח היא הזוהמא עכ"ל ובאמת כן כתב הסמ"ג בשם הערוך "כדי שיצא כל כח המלח מעל ידיו וכ"כ בפירוש באורחות חיים הל' נט"י הל' י"ד וכן בספר הבית שער י"ז פ"ב דכתב כן בפירוש לענין פרק שני של האצבעות דעד שם מגיע חשש מלח סדומית דעד שם מגיע לכלוך המאכל.

ה. בענין הברכה על מים אחרונים ע"י בהשגת הרמב"ם ד' על הרמב"ם פ"ו מברכות הל' ב' בשם שימושי האגונים דהברכה היא על רחיצת ידים והביאו הטור וכ"כ הרא"ש בברכות אך הר"ן בחולין דף ל"ז דחה שיטה

זו וכתב דיברך על נטילת ידים עיי"ש וע"י ב"בן איש חי פרשת שלח סע' ל"ד דהביא דלמ"ד דמברך על מאכל לח יברך על רחיצה כשיטת הראב"ד עיי"ש. וע"ע בסידור רב עמרם דכתב שיטה שלישית דמברך על שטיפת ידים.

באם יש לכם הערות או שאלות נוספות נשמח להשיב בברכת תורה מערכת לדופקי בתשובה

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

לידידי ורעי רבי ומורי הגדול בתורה ובמידות, מזכה הרבים רציני לברך את כבודו ואת כל משפחתו ביציאת כרך ב'.
קעת ממש אני עומד לסיים את חלק א' המלא בפנינים ששלח לי כבודו ורציני לשאול על כרך ב'.
וטרם הבעתי את משאלתי כבודו ענה לי. וממש התקיים טרם אקרא והוא יענה.

יה"ר שכל תפילותיך יתקיימו ויעלו לרצון לפני אדון כל, שתעלה מעלה מעלה במעלות התורה הקדושה ותפיץ את תורתך כפי שהפיץ אברהם אבינו את התורה כפלייטון.

ורח נחוץ יעלה לרצון לפני אדון כל.

כי נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי.

שימלא ה' כל משאלות ליבך לטובה ויתן לך ה' כח לעבודתו ליראתו ולתורתו ותהיה כלי מוכן לקבל נפש רוח ונשמה (כתפילת רבי נתן נטע הנובר).

כעתירת המצפה לישועה,
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג אלון ארביב שליט"א מח"ס מורא מקדש אריג פז, חקת הפסח ועוש"ס נתניה.

שו"ת ממני הקטן ריחמ"א ותשובות מאת הרה"ג הנ"ל שליט"א

א. בנוסח בריך שמיא כתוב בסידורי הספרדים "ולשמיא יקרא קדישא" בעוד שמצאתי בזה"ק ח"ב דף ר"ו, שכתוב "ולשמיא קדישא יקרא", וא"כ מהו המקור לנוסח של הספרדים, ובסידורי האשכנזים מופיע כנוסחת הזוה"ק, והאם יש חילוק במשמעות או שהוא רק גירסאות.

תשובה: שני הנוסח בסידורים הוא תוצאה מהבדלי הנוסח שבזוה"ר פרשת ויקהל, ממנו לוקח הקטע "ברוך שמיא", אלו ואלו דברי אלוקים חיים, מצאתי אף בסידור אשכנז כנוסח הספרדים.

ב. בענין עצם הלזו שאינה נרקבת לעולם, וממנה נבנה הגוף בתחיית המתים, אם יהיה כל כך הרבה נשמות בעבור כל אותם גופיים שיבנו מאותם עצם הלזו? והרי יש רק שישים ריבוא נשמות והגופיים מאז ביראת העולם הם רבים מאוד. ועוד דהרי לפי סוד הגילגול נשמה אחת עברה בהרבה גופיים, ואם כן באיזה גוף ישיבנה ע"י עצם הלזו תכנס הנשמה.

תשובה: הנשמה שתיקנה!

ג. בכ"ז בניסן תשע"ב התפללתי בבית הכנסת "היכל מרדכי" בהרצליה פיתוח ובסיומות התפילה לפני שברכו ספירת העומר כיבדו מתפללי בית הכנסת את הרבנים ששהו במקום לפתוח את ההיכל לפני שיברכו על ספירת העומר. ואני התפללתי מאוד לראות מנהג זה שכן לא ראיתי באף מקום שיפתחו את ההיכל לפני הברכה של ספירת העומר. לאחר התפילה נגשתי לרב של המקום ושאלתי אותו מהו המנהג הזה לפתוח את ההיכל לפני ספירת העומר ואמר לי שגם הוא אינו יודע מה הטעם והמקור למנהג הזה. והנה עלה בדעתי לומר בזה שהנה ידוע שבכל יום מימי ספירת העומר נכנסת ספירה חדשה ע"פ ז' מידות חג"ת נה"ם ואמרת יתכן שלכבוד הכניסה של אותה ספירה רוצים לכבד את האור העליון שמושפע באותו יום ע"י כבוד התורה. עוד אמרתי מכיון שימים אלו הם ימים של הכנה למתן תורה יתכן שהכוונה כאן היא בפתיחת ההיכל להראות שאנו אכן מתכוונים לקבלת התורה בימי העומר. ואשמח מאוד אם אתם יודעים מקור וטעם מבוססים למנהג זה. יש לציין שהבית הכנסת במקור נבנה ע"י יוצאי פרס מרוקו אלג'ר וכו'. ואיני יודע מאיזה מקום הגיע מנהג זה.

תשובה: מזה שכתבתם כי שייך לעדות פרס, מרוקו אלג'ר, יכול להיות שמנהג זה מקומי בלבד, ולענ"ד מנהג זה אינו נכון ע"פ הפשט והסוד.

ד. ראיתי בספר קרנות צדיק לצדיק רבי אליהו מני זצוק"ל וזיע"א (הוצאת מגדלי ארנ"ן, ירושלים תשע"א) בסופו מובא תולדות רבי אליהו מני ובעמ"כ מובא אמירה, וז"ל: (האמירה היא חלק מסיפור), "אבל יודע אני כי על פי תורת הסוד שהאדם משנה את דעתו כל שנה ביום

בענין אמירת ה' ד במי שנרצח ע' י יהודי רח"ל

היות שבכמה וכמה מקבצי "מרי"ח ניחוח" ובקונטרס "בית יוסף להבה" (עמ' ג) דנו בענין אמירת ה' ד במי שנרצח ע' י יהודי רח"ל.

ברצוני לציין לפני עין הקוראים את מה שזכתה עיני לראות בס"ד ביום שבת קודש פרשת תולדות (תשע"ג) בלומדי בספר הנדפס השתא הכא הכי קרא שמו "וישמע משה" חלק ב', והוא כידוע ספר תשובות שהשיב הגרי"ש אלישיב זצ"ל למחבר, ובעמ' שס"ג דן בענין זה, בזה"ל: המנהג לומר או לכתוב אחר שם של מי שנרצח על ידי בני עולה "ה' ינקום דמו". שאלתי [את הגרי"ש אלישיב זצ"ל]: האם יכולים לומר או לכתוב הנוסח "ה' ינקום דמו" גם אחר מי שנרצח על ידי יהודי רוצח רח"ל, או שאי אפשר לומר כן אלא כשנרצח על ידי גוי רח"ל.

והשיב הרב בפשיטות: דאפשר לומר כן אף בנרצח ע' י יהודי, והוסיף, "הרי רצח אותו".

בעבור כמה ימים שאלתי עוד פעם, ותחילה השיב כנ"ל דשיך לומר ה' ד, אולם אח"כ אמרתי בשם האבני נזר שהביא ראייה מדין ייבום שלא ימחה (של) [שם] ישראל, ושם הדין הוא דאף במומר שייך מצות יבום וחליצה, הרי דאף בישראל מומר חששה התורה שלא ימחה שמו מישראל, והסכים הרב ואמר: אם כן לא אריך כל כך לומר על יהודי ה' ד². עכ"ל.

בברכה רבה ובשורות טובות

מרדכי חיים יצ"ו

הרה"ג אדיר כהן שליט"א בני ברק.

בס"ד

ליל י"ג ניסן התשע"ב תל"ז שנים לפטירת מרן הקדוש זיע"א לכבוד ידידנו הנעלה לשם ותהלה הרה"ג רבי רן יח"מ אבוחצירא ישמרהו האל ברוב גילה אחדשה"ט!

הם עתה קבלתי בשמחה ספר "בית יוסף להבה" מעט הכמות ורב האיכות. סובב הולך בבירור דברי מרן הקדוש זיע"א (שהלילה ליל פטירתו) בענין הכתוב בספרו מגיד מישירים שהבטיחו המגיד שיזכה למות עק"ה, ולא היה כן והאריך לסדר התירוצים בזה בטוב טעם ודעת. ותשם בסוף בענין אמירת ה' ד כשנרצח יהודי, והשיב דברינו במילואים. ועוד דברים חדשים, אישיר חליה לאורייתא.

ולחיבת הקדוש אבוא אעיר בקצירת האומר גרגרים אחדים. בעמ' ז' הביא מה שכתב הרה"ג מהר"ם סגורו נר"ו בירחון אור תורה (ניסן התשס"ט סימן קא מכתב ל') שביאר דברי הרב חפץ חיים שאמר להגר"א וסרמן, עפ"ד החזו"א שהמלאך של הב"י אינו יותר גדול ממנו. ועפ"ז יש לפרש דברי הח"ח: "בעד מי שמחפש את האמת" ר"ל שסובר כהחזו"א "אין זו קושיא" שכוונת מרן שרוצה למות על קדושה ואף מלאך לא אמר לו זאת, "ובעד מי שאינו מחפש את האמת" שסובר שזה מלאך משמים "לא קיים לו תירוץ". והוסיף כת"ר: "דברים אלו כמובן לא ניתן לומר, שהרי ידוע וברור לכולם שלמרן הב"י היה מלאך מגיד³ וכו', ע"כ.

² א"ה ריחמ"א, לא זכיתי להבין את הראיה ממצות יבום וחליצה דהרי ביבום וחליצה אנו אומרים שלא ימחה שמו מישראל וע"כ יש להיזהר מלומר ימ"ש על יהודי, אך האומר או כותב ה' ד על יהודי שנרצח יהודי אין הוא אומר ימ"ש אלא אומר שה' ינקום את הדם של הנרצח מאתו יהודי אך לא שימחה שמו. ואולי כוונתו בראיה זו שכמו שמצינו שמצינו במצות יבום וחליצה שמקימים אותה כדי שלא ימחה שמו מישראל ע"כ אין לומר על יהודי ימ"ש, וכמו כן אין לומר על יהודי שום דבר שיש בו צד של נזק לאותו יהודי ואע"פ שהוא רוצח ליהודי אחר, כנלענ"ד, וצ"ע.

ואגב אציין כאן מה שמצאתי בספר "אוסרי לגפן" להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א חלק ט"ו (א) בשו"ת מיילי דחסידותא חלק י' שאלות ששאל את מורו ורבו רבי חיים הכהן שליט"א "החלבן" מגבעתיים (שאלה ק"כ, עמ' רכ"ג) וז"ל: שאלה: משיח בן יוסף שנאמר עליו שיהרג, האם יתכן אפילו ע"י יהודי? תשובה: לא שמענו הריגת משיח ב"י ע"י יהודי, ואדרבה זה מעורר קטרוג ח"ו, כמו הריגת זכריה הכהן, עכ"ל. וד"ל.

³ א"ה ריחמ"א, כעת יש לי להוסיף תימה נוספת על דברי הרה"ג הר"מ סגורו שליט"א, שאם כן הפירוש בדברי הרב החפץ חיים אם כן כלהספר "מגיד מישירים" כתבו הב"י שלא ע"י מלאך אלא הם לימודים והשגות שלו בעצמו ולא

הולדתו" וכו', ע"כ. ואשמח מאוד לדעת מה המקור לדבר זה וכן אשמח לדעת מה הביאור בדבר זה.

תשובה: נאמר "ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה", הוא אחד משני המקורות המוקדמים ביותר לציין יום הולדת, ביהדות דווקא. על הפסוק הזה אומרים חז"ל במסכת שבת (דף פט:): ובמדרשים, שראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלות של ברזל, ודבר זה (שהיה עליו לרדת למצרים בשלשלות של ברזל), נמנע בזכות זה שביום ההולדת של פרעה נתקיימו דברי יוסף בפתרון החלומות של שר המשקים ושר האופים והוא עלה לגדולה. נמצא, שעל ידי יום ההולדת של פרעה, הייתה ישועה ליעקב אבינו ולבניו.

וכן בענין נס פורים, בדברי חז"ל על במסכת מגילה ובמדרשים: "תנא, כיוון שנפל הפור בחודש אדר, שמח (המן) שמחה גדולה. אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שב-ז' אדר נולד". נמצא, שכל חשבוננו של המן הרשע לקבוע את חודש אדר להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים היה משום שבאותו החודש מת משה ואין בו מזל לישראל, אך למעשה ההצלה הייתה משום שב-ז' באדר גם נולד משה. נמצא, שע"י יום ההולדת של משה רבנו הייתה אז הצלה לכלל ישראל.

א"כ שינוי הדעת, נעשה בציווי ה' יתברך, והביאור לכאורה פשוט, ראה מש"כ בעל "אורחות דוד" (הג"ר דוד מתתיהו מבייאלא) המדבר מענין חשבון-הנפש שצריך האדם לעשות ביום הולדתו: "לפשפש במעשיו לאחר שעברה עוד שנה משנות חייו על-אדמות, אזי יבחן את מעשיו וענייניו האם באמת הלך בדרכי עבודת ה' והיה מוסיף והולך בקדושה, או שמא ח"ו להפך, ולאחר שעשה חשבון-נפש יקבל על עצמו קבלות טובות לשנה הבעל"ט לעשות מהיות והלאה רק טוב ולתקן דרכיו". ונראה שזה הביאור שאדם משנה דעתו ביום היומלדת.

ה. אשה שגזזה את ציפורניה ונפלה על הרצפה ואותה אשה דרכה על ציפורניה האם יזיק לה או לא?

תשובה: כיון שהטומאה נאחזת בציפורניים. זה חלק מגוף האדם אבל לא ממש ולכן עיקר אחיזת כוחות הטומאה באדם זה בציפורניים, בוודאי אשה גזזה ציפורניה צריכה זהירות, וזה פשוט.

ו. האם מותר לגזוז את ציפורניו עם הפה או לא דהרי יש בציפורנים צואה ויתכן שיש בזה משום בל תשקצו?

תשובה: צואה זו זה לכלוך מצטבר משא"כ צואה הרגילה שיש בה איסור בל תשקצו, גזיזת ציפורנים בפה, לא הדבר הראוי והיא. אמנם בחוה"מ התייר הרמ"א לקצוץ בפה ולא בכלי ואכמ"ל.

ז. האם ציפורן שכבר פירשה ולא היתה מחוברת רק הייתה תלויה ונפלה ודרכה עליה אשה האם תזיק לה או לא?

תשובה: הרי טרם נעקרה ואין שום שינוי, לכאורה תזיק.

ח. לפי הסוד ידוע שאין לגזוז ציפורניים בלילה, מה המקור לזה, והאם לילדים כן מותר לגזוז ציפורניים בלילה?

תשובה: למחמירים ע"פ הסוד לא ניתן לקצוץ ציפורני הקטנים, וההיתר יהיה רק מחוסר ברירה, שהמלמד זועק שהילד לא יתקבל ללימודים ללא קיצוץ, ונזכרו בלילה, בוודאי שרי.

ט. האם עפ"י היהדות יש מקום למושג מדיטציה באופן מותר, וא"כ איזה ספרים יש שאוכל לעיין בהם על מנת ללמוד את הנושא. וכן האם ידוע על גדולי ישראל לדורותיהם שעשו ג"כ מדיטציה או שיש כאלה שמתעסקים גם כן במדיטציה היום.

תשובה: איני מבין בדברים אילו! יש תורה ובה יש הכל.

י. האם יש סכנה מסוימת בעשיית מדיטציה (אם מותר כמובן) למי שאינו ראוי לזאת (כי לדוגמא היהודים המובאים בשער היהודים ושער רוח הקודש לאר"י ז"ל אינם למי שאינו בר הכי, ויש בהם סכנה).

תשובה: איני בקי בזה!

יא. התארחו אצלי בחורים משיבת מיר ברכפלד בשבת בימי ספירת העומר וביום שיש ערב שבת קודש היה ספירת יסוד שביסוד, ושאלו האם יש כאן באיזור איזה מעין כי הם מקפידים לטבול במי מעיין בספירת יסוד שביסוד האם יש בזה איזה ענין לטבול במי מעיין דווקא בספירת יסוד שביסוד או לא (חוץ מהעניין שיש בטבילה במעיין).
תשובה: כנ"ל.

בברכת התורה אלון ארביב

תנתי

הרה"ג מרדכי חיים שליט"א עורך ומחבר הגיליון הנפלא "פנינים" ירושלים.

בס"ד

מוצאי שבת קודש פרשת תולדות תשע"ג

דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל

ולא הבנתי דבריו אחר שהרב הכותב הנ"ל הסתמך בזה ע"ד החזו"א. אם כי לקושטא דמילתא אין נלענ"ד שכוונת החזו"א שלא היה זה מלאך. אלא היה זה מלאך שנברא מהתורה שלמד מרן הב"י, ולכך אין הוא גדול יותר ממנו. וכן הבין דבריו מו"ר הגאון הנאמ"ן נר"ו בירחון אור תורה (תמוז התשס"ט סימן ק"ה אות ג') והעיר ע"ד הרב הנ"ל, ע"ש.

בעמוד ל', הביא דבר רבו הרה"ג אברהם הלוי ליפשיץ נר"ו, שמרן לא היה יכול למסור נפשו בפועל כדי שיפסקו כמותו בהלכה, וכל המוסר נפשו למות על ד"ת אין מוסרין הלכה בשמו (עיין בב"ק דף סא ע"א). ומרן הב"י ברצות הבורא היה מרא דהלכה. וכאן שמסר במחשבה כמעט ואין אומרים בשמו בהלכות שמיטה, להורות שבבחינת זעיר אנפין פעל בנפש. עכת"ד. ובמחכ"ת בגמ' בב"ק התם איירי שמוסר נפשו למות על ד"ת, שכיון שהכניס עצמו לסכנה, אין אומרים בשמו ד"ת אלו (ועיין במהרש"א בח"א שביאר הטעם). אבל מי שנעקד עק"ה, למה שלא יאמרו בשמו את כל הד"ת שחידש וכי אין משניות והגמרות מלאות הלכות משם גדול התנאים רבי עקיבא שנעקד עק"ה? ויהי רצון שזכות מרן הקדוש תעמוד לו ולנו ולכל עם ישראל. בגאולה השלמה בקרוב, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, אמן.

בכבוד רב מאת
אדיר כהן.

**הרה"ג אברהם דבדה שליט"א
מח"ס ביכורי אביב
בני ברק.**

בס"ד

לכבוד הגאון רבי רי"ח מסעוד אבוחצירא שליט"א – עפולה

א. בגיליון מרי"ח נרחח פרשת וירא תשע"ג במאמרי על סבי הצדיק רבי יעקב שריק זצוק"ל נכתב בטעות נתבש"ס תשל"ז וצ"ל תשל"ג וביום י"ב אדר שנה זו ימלאו ארבעים שנה להסתלקותו ו"אין אדם עומד על דעתו של רבו עד מ' שנה".

ב. הצדיק הקדוש מור דודי רבי אליהו שריק זצוק"ל נזכר שם בברכת החיים, אבל בעוה"ר נסתלק מעמנו אשתקד (תשע"ב) וכן מו"ז השתקן רבי אליהו שמעון בוזגלו כבר נתבש"ס (תשע"א) לציון כי מאמר זה נכתב לפי כמה שנים.

ג. לגבי שאלת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך, אם יש ענין בקביעות מקום בשאר מצוות חוץ מהתפילות נלענ"ד אע"פ דדינא דגמרא בתפילה קאי וילפינן מאברהם אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפילה, אפ"ה ראה בצ"ח סוד הדבר שהמקום ההוא קונה קדושה, ולעת אחרת שבא שמה להתפלל קדושת המקום מסייעת. ולפי"ז נראה פשוט מסברא דבכל מצוה ובכל ענין שבקדושה יש חשיבות של קביעות, כי המקום ההוא קונה קדושה ומסייעו בפעם הבאה, אלא שלענין תפילה הוא מעלה שנזכרה בחז"ל, ושאר מצוות ילפינן מזה, אבל לא נזכר בחז"ל.

והנה בשו"ע בס' צ' וכן בס' צ"ח נזכר הדבר של קביעות מקום לתפילה, ושאלתי להגאון בעל "פסקי תשובות" אם כיון שזה נזכר בשו"ע הוי "הלכה למעשה", או שמא רק עניין בלבד, והשיבני: כיון שזכר בשו"ע הוא "הלכה וחובה"!

ד. שאל אותי שכני היקר ר' דוד רחמני הכהן שליט"א אם יוכל לכון בקדיש אחד על שני נפטרים? והנה בשו"ת דובב מישרים להגאון מטשיבין זצוק"ל (ה"ב סי' ט"ו) דן בשאלה ביהודי שנשכר לומר קדיש עבור נשמת נפטר אחד ובחלוף זמן מה ביקשו לשוכרו לומר קדיש עבור נשמת נפטר אחר האם יגרע משהוא מזכותו של הנפטר האשון בזה שאומר הקדיש כיוון לזכותם של שני הנפטרים?

סו"ד מסיק הגאון הנ"ל כי "זכרון אחד עולה לכאן ולכאן" ויוכל לכון באמירת קדיש אחד על שני נפטרים ואין זה מגרע מחלקו של הראשון. ובס' חשוקי חמד להגר"י זילברשטיין (ב"ק עמ' תקל"ד) למד מהכרעת הגאון מטשיבין הנ"ל לענין אדם ששכר נהג מונית להעביר לו חבילה ממקום למקום ובדרך אסף הנהג נוסעים וקיבל מהם תשלום שהתשלום שייך לנהג ולא לזה שהשכירו – כשם שאומר הקדיש יכול ליטול שכר מקרובי שני הנפטרים.

ובעצם הדין של החשוקי חמד הנ"ל לענ"ד הדבר פשוט ולא צריך ללמוד אותו מתשובת הגאון מטשיבין אחר שהשוכר מונית להעביר חפץ כל שהוא לא שכר יותר מאת מקומו של החפץ בלבד ופשוט שיכול לקחת נוסעים בדרכו והריוון כולו שלו (אא"כ התנו אחרת) ע"כ.

ולמסקנת הרב מטשיבין הנ"ל הנה המסקנה ההיא לא מתיישבת על לבי שכיון דמהות הקדיש לפרסם שמו יתברך בעולם צריך ליחוד קדיש במיוחד עבור נשמה מסויימת ואם לא אינה נוטלת כל השכר במלואו של קידוש ה' בעולם הנעשה ע"י הקדיש, אלא חולקת עם הנשמה האחרת,

תגלה לו ע"י אף מלאך וכמובן שאת זה אין לומר דהרי יש מקומות רבים בספר שאומר הב"י בעצמו שנתגלה אליו המלאך ואמר לו כך וכך וא"כ היה לו מלאך.

אבל כבר הורה גאון ומי אני במקום גדולים

ה. שאלני הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך, כהן הקורא שמו"ת אם יפסיק כדי לעלות לדוכן? והשבתיו: נלע"ד דודאי יפסיק, דחשיב מצוה עוברת, אפילו יש כהנים זולתו, בפרט דהוי מצוה דרבים, ואין לו לחוש למעלה של אמירת שמו"ת ברצף בלי הפסקה, דמעלה דברכת כהנים מעולה מזו, ואפשר לרמוז בפס' "ותורת חסד על לשונה" מה שמפסיק זה הכהן מקריאתו ועושה חסד שמברך את הציבור, זה "על לשונה" מעולה ממה שקורא שמו"ת בלשונו. "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"

בברכה רבה
אברהם דבדה
מח"ס "ביכורי אביב"
בני ברק

**ריחמ"א ס"ט
מחבר ועורך מריח ניחוח
עפולה.**

בס"ד

לכבוד ידידי היקר רבי אברהם יצחק וינברג שליט"א

בענין המבצע בעזה הנקרא עמוד הענן

שמו של המבצע כעת בעזה הוא "עמוד הענן" על שם הכתוב "לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם", "עמוד הענן" בגימטריא צר"ה ובהיפוך אותיות צה"ר יהי רצון שנצא מהצר"ה הזו לצה"ר אמן.

והוסיף לי ידידי היקר הרב הגאון גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, ש"עמוד הענן" הוא גם בגימטריא רצ"ה והיינו שהקב"ה יקבל את עם ישראל ותפלתם ברצון אכ"ר.

עוד הוסיף ש"עמוד הענן" ס"ת נ"ד והנה במגילה נזכר המ"ן הרשע נ"ד פעמים והיי רצון שיתבטל כוחו של המן הרשע שמוזכר במגילה נ"ד פעמים. א"ה ריחמ"א ועוד אפשר להוסיף בזה בס"ד ש"עמוד הענן" ס"ת ד"ן והנה ידוע ששבת ד"ן הוא היה המאסף לכל המחנות, וכן ידוע בשם הרמח"ל הקדוש שיש משיח הנקרא משיח בן ד"ן.

עוד הוסיף הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, שהנה בפי הדרג הצבאי נקרא המבצע "עמוד ענן" (בלא אות ה' במילת ענן) והנה עמוד ענן ר"ת גימטריא ק"ס והיינו שיהיה תקומה לעם ישראל אכ"ר.

שבוע טוב
רן אבוחצירא.

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

לידידי ורעי רבי ומורי, הרב החשוב והענין,

ישר כחך שבשעות אלה חושב כבודו על עם ישראל ומחדש את חדושו לטובת עם ישראל.

יה"ר שזכות כבודו תעמוד לעם ישראל בשעות אלה, והמברך יבורך. רציתי להאיר בזכות כבודו את מה שהאיר ה' את עיני ואיני יודע אם יש בהם ממש:

ואולי רמו עמוד הענן שעיקר הפעילות תבוצע דווקא ביום ולכן עמוד הענן יומם. ועמוד ענן בגימטריא **אהרן אחיז** וידועים דברי "רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן: משה ואהרן ומרים; ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר וענן ומן. באר - בזכות מרים, **עמוד ענן** - בזכות **אהרן**, מן - בזכות משה". ועוד עמוד הענן הוא בגימטריא אליהו הנביא נענה. ואולי בכל אלה יש רמז כי ידוע שעמוד הענן הן על עם ישראל ביציאתם ממצרים וספג את כל החיצים של המצרים בדומה ממש ל-כיפת ברזל בימינו אנו. ומה הזכות שעמדה לעם ישראל שבגינה קבלו את עמוד הענן? - אהרון אבינו שהיה ידוע כאוהב שלום רודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. וזהו הזכות שקיבל בברכת הכהנים שהיא המילה ה-ט"ו מעל המילה ה-ג"ד שהרי הכהנים מברכים באמצעות ידיהם ומסימים את ברכת הכהנים במילה

ובהקשר לאלהו הנביא שנענה:

"הגמרא בברכות אומרת (ו' ע"ב): "ואמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר 'ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' **עניני ה' עניני'** (מלכים א', יח).

והמילה עניני היא גם ברמז לענן. ועוד ברמז שאלהו נענה בעמוד אש שאכלה את מנחתו ממש בסמיכות לציון עמוד האש לעמוד הענן. (ועוד שיש רמזים בענן לשכינה ולשבירת המלכים ועוד בגימטריא ניסים ובגימטריא מציל ואין כאן המקום להאריך) ואלה אולי הרמזים ששולח לנו הקב"ה בתקופה זו. להרבות שלום בעולם בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו ולחזק ידי תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם. ובזכות זאת

נוכה שיושיענו ה' ויעננו כפי שענה לאליהו בהר הכרמל וירצה תפילתנו ויוציאנו מצרה ויפתח לנו צהר כמאמר כבודו, אכ"ר.
ושנוכה לשבוע טוב ומבורך.
כעתירת המצפה לישועה,
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך בני ברק.

כיפת ברזל

כתוב בפרשת בחוקתי, בתוכחה (כ"ו, י"ט) "ושברתי את גאון עוזכם ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה", וזה מרמז לזמנינו שיש "כיפת ברזל", וזהו "שמיכם כברזל", "כברזל", נוטריקון כ"יפת ברזל", ו"חדרי ממ"ד", וזהו "ארצכם כנחושה", "ושברתי את גאון עוזכם", היינו הגאון והעוז שהיה לנו בתפילה לה', נחלח'ו, שסומכים על כיפת ברזל, וחדרי ממ"ד, וכדומה, ופסוק זה מעורר לנו שלא ניפול בשאונות, אלא כל אחד יחזק עצמו מאד בתפילות להקב"ה, וכתב הרמב"ם (פ"א מהלכות תעניות ה"א-ג') "מצוה עשה מן התורה לזעוק וכו', ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה, וירעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, וכו', וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו וכו', אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וכו', הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות", [ח"ו], וכו', ע"ש.
בשוורת טובות ובברכת כהנים באהבה כעתירת גמליאל הכהן רבינוביץ בני ברק

ריחמ"א ס"ט

עורך ומחבר מריח ניחוח עפולה

רמז נורא על המצב ששורר כעת בארץ ירי הטילים מעזה

בס"ד לכבוד ידידי היקר הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א מצורף כאן רמז שקבלתי מאת הרה"ג אברהם מייזליש שליט"א מקנדה והדברים מדברים בעד עצמם ה' יעזור לעמו אכ"ר.
וז"ל: במספר הפסוקים מבראשית יש ה' אלפים תשע'ג פסוקים עד הפסוק דברים ל"ב כ"א הם קנאוני וכו'
כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבולה ותלהט מוסדי הרים ירחם השם על עמו ועל ארצו וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק, עכ"ל.
ותחילה נביא את הפסוקים שציטט הרה"ג הנ"ל (דברים לב פסוקים כא כב פרשת האזינו):
"הם קנאוני בלא אל פֶּסוּנֵי פֶּהְבְּלִיָּהּ וְאֲנִי אֶקְנִיאִם בְּלֹא עֵם גְּבוּי גְּבוּל אֶקְעִיָּם", "כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבולה ותלהט מוסדי הרים ירחם השם על עמו ועל ארצו וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק, עכ"ל.
ויבילה ותלהט מוסדי הרים
ויש להוסיף על זאת דהנה התרגום אונקלוס תרגם פסוק זה וז"ל: "אינון אקניאוהקדמי בלא דחלא ארגיזו קדמי בטעותהון ואנא אקנינון בלא עם בעמא טפשא ארגיזונו", וביותר בתרגום יונתן כתב וז"ל: "הינון אקנון קדמי בדלא אלהא ארגיזו קדמי בהבליהון ואנא אקנינון באומא דלא אומא בבבלאי עמא טפשא רגזו יתהון", ועוד כתבו בתרגום הירושלמי וז"ל: "אינון אקנון יתי בטעוון דלא מה אכעיסו קדמי במרחקוון ואנא אקני יתהון באומא דלא אומא באומא טפשא אכעיס יתהון". והנה רואים מכל הנ"ל שהוא מדובר על האומה הפלשתינאית שהם אומא בלא אומא שכל הפלשתינאים הם בסך הכל גיבוב של כל מיני אנשים אומא טפשא וכל זאת מחמת שאנו הכעסנו לבורא יתברך שמו בכל מיני עבודה זרה שלנו ודברים שמרוחקים הם מה' יתברך.
והנה הוסיף לי ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א ש- נב"ל עולה בגימטריא בדיקדוק עז"ה והיינו שאותו גוי נבל שבו יכעיס ה' יתברך את ישראל יהיה מעזה, ומבהיל הרמז הזה.
ועוד יש להוסיף בזה על הפסוק "כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבולה ותלהט מוסדי הרים" יהי רצון שיתהפך הכל על הגוים אכ"ר, אך יש כאן רמז מבהיל על הטילים והרקטות שיורים עלינו מעזה אותם הגוים. והנה המילה תלה"ט עולה בגימטריא עה"כ תל אביב לרמוז בזה שר"ל הטילים הגיעו עד העיר תל אביב מה שלא היה לפני כן, יהי רצון שיציל אותנו ה' יתברך מכל אלו אכ"ר.
כל טוב ובשוורת טובות
רן אבוחצירא

הרה"ג אליעזר לרנר שליט"א

הערות שונות

לכבוד הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בני ברק שלום וברכה בשם ה'.

א) כתוב בתורה "ושמחת בחגך והיית אך שמח", ניתנו הסברים רבים מה החלק השני של הפסוק מחדש לנו, ורציתי להוסיף משלי, שהמילה "אך" היא ראשי תיבות של "אברך כולל", ללמדנו שאברך כולל צריך להיות יותר בשמחה מאשר בעלי בתים, שהרי "פקודי ה' ישרים משמחי לב". ועל האברך כולל לדעת שתכלית לימודו בכלל אינה לקבלת מילגה, אלא להיות תלמיד חכם ולהקים בית של תורה, והמילגה היא משהו מהצד, וכלל בדינו ש"נותן טעם בכל שהוא" ואם כן-המילגה שהיא לצורך "נתינת טעם" בלימוד- יש לה ערך גם בכל שהוא, ואדרבא, התורה בדרך כלל לא נקנית מתוך עינוגים אלא "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה".

ב) "זקן" זה ראשי תיבות של "זה קנה חכמה", אמנם לכשנתבונן נראה כי זה ראשי תיבות של "זה קנה" בלבד, ו"חכמה" לא מוזכרת כאן. אמנם באמת לא קשיא מידי, כיון שהקנין היחיד שאדם עשוי לרכוש ולא יאבד ממנו אף בזקנותו הוא החכמה, צא וראה, עדים אנו לשיטפונות ולשרפות ברחבי העולם אשר כילו רכוש וממון רב, לעומת זאת- החכמה שהאדם רוכש לא מתכלה לא במים ולא באש.
ממילא "זה קנה" פשיטא דהכוונה לקנין חכמה, כי זהו הקנין האמיתי היחיד הקיים בעלמא הדין.
ואגב, מראשי תיבות אילו ניתן ללמוד ש"ראשי תיבות" אין הכוונה בהכרח לאות הראשונה בלבד, אלא אף לאות השניה, שהרי במילה "זקן" מופיעות שתי האותיות הראשונות של המילה "קנה".

ג) הערה- רציתי להוסיף על דברים שפרסמתי בגליון אב תשע"ב, במענה לשאלת כבודו מדוע ישראלים השומעים ברכת כהנים לא מברכים, נראה לענ"ד לומר שניתן להביא ראיה לכך ממצוות הקהל, במצוות הקהל נאמר בתורתנו הקדושה בפירוש לשון שמיעה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף וגרך אשר בשערך למען ישמעו ולמען ילמדו..." ולא מצינו שמברכים על שמיעת הקהל, ומכאן ראייה לדברינו שמצווה שמתקיימת בדיבור בלבד, השומע אותה אינו מברך.

ברכה
אליעזר לרנר

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

"אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים... וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". מדוע כפל עשר אעשרנו? ונלענ"ד שהתכוון כדי לפתוח את שער השמים יש לעשר וכך נפתח השער. וניתן לרמוז כאן על ש(ל)ער הראש שהוא בבחינת החיצונים המסתלקים על ידי הפרשת המעשרות כי לכאורה הם מקבלים משם את חלקם וכך נפתח השער כי אין מניעות. וזה בדומה ממש לשער לעזאזל. ועוד ברמז ש-שער הוא בגימטריא תקע שהתקיעה כידוע מסלקת את החיצונים. ונלענ"ד שהתקיעה היא הפועל היוצא מהשופר. והשופר כידוע הוא מרמז על יצחק והתקיעה עצמה היוצאת ממנו היא בבחינת יעקב שגם ברמז האותיות יעק מופיעות גם ביעקב וגם במילה תקיעה ועוד. שידוע לפי תורת הגלגולים שמשם רבינו הוא שורש נשמת הבל וגם יעקב אבינו והבל הוא בבחינת הבל השופר. (וכן מובא בספר הליקוטים - בראשית: "באופן, כי נשמת מרע"ה, הוא כללות ז"א כולו. שממלא כל מקום החלל שבתוך גוף זעיר, ולזה אמר משה מלגאו. ומי"ש יעקב מלבר, סוד הדבר הוא, כי שורש נשמתו היתה מתי"ת דיסוד דאבא, וכבר אמרנו, כי יסוד דאבא נכנס בז"א ומתפשט בו").

ועוד שבכוונות בתפילת שמונה עשרה בתפילת "תקע בשופר גדול" מתכוונים לפסוק ולשם היוצא מהפסוק "חיל בלע ויקיאנו" שהוא בבחינת היוצאת הניצוצות מהקליפה וזהו בבחינת פתיחת השער בזכות המעשר שמפרישים.

ועוד מה שהזכרנו בבחינת רמזי חנוכה בפרשת נח יש עוד שני רמזים שקראתי בס"ד שהרי מזלו של חודש של חודש כסלו הוא הקשת המזכרת בפרשת נח ומשם מקור המזל. ועוד שכתוב שרוא "ראשי ההרים" ומפרשים שמדובר על מדורות ראש חודש ונרות החנוכה המפורסמים ברבים.

ברכת התורה
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג שלמה רייסקין שליט"א

לכבוד הרב רן אבוחצירא שליט"א שלום וברכה,
קיבלתי את גליונו "עמוד עץ"

לכאורה שם המנצב "עמוד הענן" מורה גם על כך שעם ישראל הם בבחינת "זכר", והגאולה תגיע אי"ה ברחמים.

וְאֵרָו עַם עֲנִי שְׁמִיא כְּבָר אֶנְשׁ אֶתָּה, וע"כ נאמר: זכו - עם עניי שמיא, ועל כן עמוד הענן כעת בחבל עזה, כי הרי "עזה כמות אהבה", אהבת ה' לעם ישראל כעת היא עזה ביותר. גם שם מנהיג קוראיה הצמונית הוא קים ג'ונג און. פירוש השם מתורגם מקוריאנית כ"עני צדיק" מקור השם הוא עיוות של שם יפני והמשמעות האמיתית ביפנית היא "חסד של צדק" או "חסד של צדיקות". ייתכן שיש קשר בין שמו "עני צדיק" לבין "זכו - עם עניי שמיא", שהזכרנו. אם עם ישראל זכו, והם צדיקים, אז "עם עניי שמיא". לכן שמו "עני צדיק".

גם השם קים יכול לרמוז ל"קום בתולת ישראל". והשם ג'ונג לגו. כמו כן, ניתן לומר כי "הלא פרס לרעב לחמך, ועניי מרודים תביא בית, פי תרצה ערם וכסיתו, ומבשרך לא תתעלם" (ישעיהו נח, ז), פרס אותיות פרס, רעב אותיות ערב, לחמך על דרך הכתוב "כי לחמנו הם" (במדבר יד ט), שעל זה אמר האלשיך: "כי לחמנו המיוחד הוא המן, כך הם לנו. ולא כאשר טרם יחס המן מן השמש, כי אם כאשר המן שהוא זה לחמנו חם מהשמש, שהוא כאשר חם השמש ונמש. כן הגויים האלה בפנינו כלחמנו, הוא המן בעת שהוא חם, וכן ימסו לפנינו. וכן בתולדות יצחק טבע המן יש להם שכשחם השמש ונמש, והקב"ה נקרא שמש... כי שמש ומגן ה' אלקים, וזה הוא סר צלם, שהסרת הצל הוא שזורח השמש, וה' אתנו שהוא השמש ונמשו".

אם כן, כך הכתוב אומר לעם ישראל, הלא אומות פרס וערב יהיו לחמך, עם ישראל. ה' ילחם לכם והם ימסו כחם השמש. ובזכות מה? בזכות זה שאתה פורס לרעב לחמך, בזכות הצדקה.

"ועניי מרודים תביא בית" - עם ישראל העני מרוב גלויות וצרות - ה' יביא אותו לבית המקדש במהרה בימינו.

"כי תרצה ערם וכסיתו" - שהרי ראה והבן "פי עמנו רב מעמו" (ר"ת ערם, מהפס' חזקו ואמצו אל תיראו ואל תחתו מפני מלך אשור ומלפני כל הקמוץ אשר עמו פי עמנו רב מעמו" - דבה"ב לב, ז), וכסיתו - ואת אויביהם פקה היים" (תהלים עח, ג) וזאת בזכות זה ש"כיסה עני הקטורת" שעם ישראל התמידו באמירת פרשת הקטורת זה מאות ואלפי שנים, וראה רבינו בחיי שמות כז, כ: "כן הזכיר הנביא: (ישעיה נח, ז) 'הלא פרוס לרעב לחמך', והוא 'שמן וקטרת', והזכיר עוד (שם, ט) 'ותפק לרעב נפשך', והוא 'מתק רעהו', עכ"ל. זאת, מהפסוק 'שמן וקטרת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש' (משלי כז, ט), אם כן הקטורת תעמוד לעם ישראל, וכן 'מתק רעהו' - אחדות. ואז - 'ומבשרך לא תתעלם' המבשר כבר לא יהיה נעלם יותר אלא יתגלה ויבשר לעם ישראל גאולה וישועה.

כמו כן, לח"ם באתב"ש הוא כס"י, וזאת כי לחמנו הם - יכסה אותם עמוד הענן וה' ילחם לכם.

"אז יקע פשחך אורך וארצך תהיה תצמח ויהלך לפניך צדקך כבוד ה' ואספך"

שלומי רייסקין

הרה"ג מרדכי גנוט שליט"א

מחבר הלוח הנפלא "דבר בעתו"

יישר כח על הגיליון עמוד עמוד מצורף כאן דברים מתוך הלוח שלי דבר בעתו וכן קטע עתונות על ראיון שהתקיים איתי ואקווה שיהיה תועלת מקריאת הדברים.

להלן אי אלה דברים מענייני דימוא. (הועתקו מאחד העתונים בתקופה זו).

בסוף המאמר על ליקוי החמה המלא שהיה בער"ח כסלו (באוסטרליה ובדרום האוקיינוס השקט), נכתב בלוח "דבר בעתו" בעמ' 374: כשיהיה ליקוי חמה בכסלו - יהיה צער גדול במצרים. שלשום נודענו על 2 תאונות דרכים גדולות וקטלניות (באסיוט?) שהכריתו כ-70 מצרים. מלבד מה שמתחולל ברצועת עזה, סער מתהולל על ראש רשעים-פתנים יחול...

בדרך-כלל כשמתרחשים אירועים רבי-משמעות, חובקי תבל ומלואה, אנו פונים לעיין בלוח המונומנטאלי "דבר בעתו" של הרב מרדכי גנוט שליט"א, מעלעלים בו ביום הנתון ומגלים בו דברי חפץ.

והנה, לא פחות ולא יותר, כשאנו פותחים את הלוח המעניין בערב ר"ח כסלו, אנו נדהמים לקרוא דברים מפורשים שהוא מביא בשם קדמונים גדולי ישראל זצ"ל משנים עברו, שקורים ממש עתה במים אלה... אחרי הדיווח הארוך על ליקוי חמה מלא שהתרחש אתמול באוסטרליה ובדרום האוקיינוס השקט, בליווי מפה וזמנים מפורטים, הוא כותב כדברים האלה:

אם יהיה ליקוי חמה במולד כסלו - צער גדול יהיה במצרים ("ילקוט משה" בשם "מסורת מעוזא הסופר, רס"ג, ר' משה הדרשן והאר"י הקדוש").

אם תלקה החמה ב[מולד חדש] כסלו - מלך מזרח ימות וימלך אחר תחתיו, וכל ימיו יהיה בצער גדול, ויתבלבו אנשי המקום ההוא ("ספר רעשים ורעמים וקדרות המאורות").

ליקוי חמה ב[מולד חודש] כסלו - יורה על אור של דבר וכל מיני קדחת... רוח סערה ומלחמה גדולה ("ספר זכירה").

לשאלתנו האם לזו ייקרא "מלחמה גדולה", ענה המחבר, "הבה לא נשכח שלגבי כל אלה שחיו לפני מאות שנים וכתבו כדברים האלה, בודאי שעצמת כלי הנשק האימתניים המשתתפים במלחמות הזו, היא מלחמה גדולה". עוד בקשנו הבהרה מיהו אותו מלך מזרח, אולי הוא אחמדיניג'אד? אמר הרב גנוט: הלוואי מפיכם לא"ל, ברם, נחשוב לרע שאפילו ראש החמאס "זכאי" לתואר זה לפי מושגים של דורות עברו, ומי כמוהו בכוחו להמית ולהחיות, כהגדרת "מלך" שבמקורות. אגב, הוא לוחש באזנו, "מזרח" ראשי תיבות "מסתמא זה ראש (או: רמטכ"ל) חמאס... לעומת חצוי האחר (המערבי) של כדור-הארץ בו נמצאת יבשת אמריקה, בודאי ניתן לכנות את חצוי זה של כדור הארץ "מזרח".

ומה עם "צער גדול במצרים" אנו מוסיפים לשאול? - פשוט מאד - עונה בעל הלוח הפופולארי - ברצועת עזה, חבל ארץ פלשתיים, היא עתה בתחום מצרים ובשליטת ממשלתה. בודאי שיש בה צער רב... האמת היא שמצרים עצמה היא בצער רב והחרון אוכל בה מבפנים, למה לא פעלה נכונה עד עתה, כשעוד היה יותר רגוע. מצד שני הם זועקים מרה שהריגת הצורך ימ"ש הוא "מעשה פשע בינלאומי", ואילו ירי מסיבי, יומם ולילה, על אלפי אנשים, טף ונשים, "מתאים עד-מאד" להלכות החק הבינלאומי...

ובנימה אופטימית הוא מסיים את שיחתו הקצרה, בהפנתו מיד את פניו להמשך הבכנת לוח ה'תשע"ד ("שנה מעוברת, שהיא גם ערב שנת השמיטה, כך שהזמן קצר והמלאכה מרובה... - הוא מתנצל): אקווה שברוח הסערה הגדולה והנוראה שהייתה באמצע חודש זה בחוף המזרחי של ארה"ב, "צאנו ידי חובה" של הנכתב שתהיה רוח סערה. יהי רצון שלא יהיו נפגעים מקרב אחינו בני ישראל בכל מקום שהם, ולה' התשועה.

הרב הוסיף ואמר, שמלבד אמירתו "מי שברך" מדי שבת ל"חיילי ישראל", אמר היום "מי שברך" בקריאת התורה בראש חודש, ואף הוסיף ואמר פעם נוספת לפני השיעור היומי שלו לפנה"צ, בתפילה שכולם ישונו לבתיהם בריאים ושלמים לחיים טובים ולשלום.

כל טוב הרב מרדכי גנוט

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

לרבי ומורי, המזכה את עם ישראל בדברי תורה,

רציתי לשלוח לכבודי מספר דברים ששמעתי וליקטתי.

אינני יודע האם יש בהם ממש ואם חושב כבודו שראויים הם יעמדו דברים אלה לזכות עם ישראל בבחינת אור לגויים.

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" - ונאמר כאן על יציאה והליכה ומדוע לא על יבוא חרנה? והנה מה שמעתי היום מרב חשוב בחב"ד שאני זוכר את שמו: שלחן לא באים. יצא יעקב ממקום השכינה, ממקום לימוד תורתו בשליחות. ממש כמו אותה דרישת ה' של "לך לך" לאברהם אבינו בבחינת מעשה אבות סימן לבנים. וידוע כי חרן היא חרונ של עולם. מקום הגילולים והטומאה ומדוע דווקא לשם ללכת? נלענ"ד על דרך מה שפירש הרב ואולי יסעיני ה' להוסיף. שמטרתו ובחינתו של הצדיק היא דווקא במקום השונה בתכלית מהותו ממקומו. שהרי כשהתנאים בהם נמצא הצדיק הם תנאים המאפשרים לימוד וריכוז וחברה טובה הצדיק לא נבחן ממש. מטרת הצדיק הינה להוציא את ניצוצות הקדושה מהמקום הכי שפל שיש מחרונו של עולם. וכפי שהרב ארמוני שליט"א ציין שמטרתו של עם ישראל היא להיות אור לגויים. דווקא לגויים הרחוקים שיכירן באלוקותו של השי"ת באמצעות עמו ישראל. ועל זה הלך הצדיק לחרן. דווקא במקום הקשה הזה ישב

⁴ א"ה ריחמ"א, אביא כאן עוד הסבר מאת הספר הקדוש מגיד מישרים למרן הב"י מה שגילה לו המלאך הדבור בו מה שהיה צריך יעקב אבינו לגלות לחרן, וז"ל:

פרשת ויצא מהדורא בתרא:

אור ליום שבת ט' לכסליו, ה' עמך וגו' לגלגלה לך רזא עילאה בפ' דא קדישא דהא איכא למידק אמאי אצטרך יעקב בחירי אבהן למיתב עם לבן ולמיסב בנתיה דההוא רשיעא ולמרעיה עניא אבל רזא דמלתא דלבן רמיו ללובן עילאה דההוא סטרא ואצטרך דיעקב ייזיל לגביה וייפוק מיניה חיילין קדושה דמטמרין ביה וייתי להו לסטר קדושה דענא רמיו להנהו חיילין דוגמת ואת הנפש אשר עשו בחרן והיינו דכתיב ויצל אלהים ממקנה אביכם ויתן לי דהאציל קדושה מגו ההוא סטרא והיינו נמי רזא דענא דיתרו דרעי מע"ה דהיינו חיילין קדושה דהוי מטמרין והוה רעי להון לקרבא להו לסטרא דקדושה ומשום דיתרו גופיה הוה עתיד לאתגיירא לא אצטרך למימר ביה ויצל אלהים ממקנה אביכם דהא כיון דאתגיייר הוא כל חיילין דביה אתו בהדיה ואצטרך למיסב בנתיה מהאי

אין בזה אפילו קונץ, ובפרט שלכל מילה תוכלו למצוא שם מאות גימטריות, בעד או נגד⁵.

אזי שובו לכם לאהלי תורה...
בידידות והוקרה שב"ג

⁵ ריחמ"א ס"ט

עורך ומחבר גיליון מריח ניחוח
עפולה

בס"ד

לכבוד ידידי היקר הרה"ג שב"ג שליט"א

אמת ויציב כל דבריו של כבודו באמת אין שום קונץ בכל הגימטריות של המצאה של סתם אנא עיין בהקדמה של הספר הנפלא ברכת פרץ בחלק הגימטריות שכתב שכל הגימטריות שכתב והביא עליו לו כדרך אגב, וכן לי עלה כדרך אגב כל הגימטריות לא שהשקעתי זמן בזה רוב היום אני מלמד בשיבה מסכת גיטין ולומד את הדף היומי וכן משנה ברורה, אך מה נעשה שנפשי נמשכת באופן טבעי לחלק הגימטריות ואני כותב את כל מה שעולה לי בדרך לימודי אולי יתן דבר זה חיזוק למישהו אפילו ע"י גימטריא קטנה, אבל אני מודה לכם שאתם מחזירים אותי תמיד לדרך האמת והיושר וקבל את האמת ממי שאמרה.

ברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא

הרב שב"ג שליט"א

חן חן למעמ"ת שליט"א. דוקא נהנתי מאד מהמאמר המקיף של הרב כפיר מבורך, שעסק בעומק העניינים. ישר כח על הגליונות המשבחים.

שב"ג

ריחמ"א ס"ט

עורך ומחבר גיליון מריח ניחוח.

בס"ד

לכבוד ידידי היקר שב"ג שליט"א

ואוסף חיזוק לכבודו ממה שכתב הרה"ג משה ארמוני שליט"א (מחר זוכה לחתן את בתו עם הבן של הרב דוד ברדא שליט"א מטבריא) בהקדמתו לספרו היקר ארמוני על מכוננו ח"א מאות גימטריא נפלאות ממספר 1 ועד עשרות אלפים ליקוט עצום ונורא מכל ספרי הקודש שהיו תחת ידיו, ושם ביאר את כל הכוונה בכתובת ספר זה ובאוסף אלפי גימטריאות ובתוך הדברים כתב, וז"ל: ואם זאת חובה להזהיר כמו שהגימטריא היא כלי נפלא לחזק את הידוע היא יכולה להיות כלי משחית אצל הטיפשים, שכן יש גימטריאות שעל ידם אפשר לסבור סברות של הבל ויולכו אחרי ההבל ויהבלו" כגון עשו עולה שלום וכו'. וכבר קמו זדים עושה רשעה והרימו ידם במעל לעשות חוכא ואיטלולא מענין הגימטריא ואף עשו תוכנת מחשב להוכיח על בורותם, ואולם כבר הקדמים הבחיי וביאר (ספר כד הקמה - ערך ציצית) כיצד חז"ל מדגישים חשיבותה של מצוות ציצית שעליה אמרו רבותינו ז"ל שהיא שקולה כנגד כל המצוות, על דרך גימטריא והוא שאמרו ציצית בגימטריא ת"ר הוסיף ח' חוטים ו-ה' קשרים הרי תרי"ג ואולם מדגיש הבחיי ידוע לכל משכיל כי המתבונן בעיקרה יראה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, וימצא כי שורש כל המצוות וסמכו קבלתם וידעתם אל הגימטריא כדי שתהא הגימטריא מופת ועדות על הקבלה שבידם כי הקבלה עיקר וגימטריאות אינן אלא פרפראות לחכמה, עכת"ד. זאת אומרת אפשר להשתמש בגימטריא לשם ראייה והוכחה רק שיש ידע מוקדם למברר את הדבר. ולכן אלו שתי חכמות שהם תקופות וגימטריאות אף על גב שהם חכמות גדולות אינם מפרנסים הנפש כי החכמה היא פרנסת הנפש, אבל אין החכמות האלו דהיינו תקופות וגימטריאות פרנסת הנפש והם כמו הפרפראות שאינם עיקרי הסעודה רק הכשר סעודה. ואין סעודה על לפתן מקרי סעודה אלא חייב שיהיה לחם בסיס לסעודה, עכ"ל. הרי לנו מכל הנ"ל שאין הגימטריאות עיקר אלא פרפראות סעודה, ועל כן אי אפשר לעשות מכל גימטריא בנין עצום, אך יכול הוא לגרום לחיזוק לנפש האדם וכל עוד שאין הוא סותר את התורה הקדושה ואין אתה בונה בנין על כלום יכול אתה לחזק אחרים בזה. ואכמ"ל.

ברכת אהבת עולם
רן אבוחצירא

הרה"ג שב"ג שליט"א

גימטריות הם טובות, רק כשעולים הם מגדולי עולם, או שהם גימטריות ממש מתאימות לפירוש הפסוקים, כדוגמת הגימטריות של הסטייפלר בסוף ס' ברכת פרץ.

ברכה שב"ג

ריחמ"א ס"ט

לעת עתה לא השבתי לכבוד הרב הנ"ל שליט"א ואשאיר את המדור פתוח לציבור הקוראים של מריח ניחוח שיכתבו כל אחד מה שראה בספרים דעות על כך וברוכים תהיו.

כל טוב ריחמ"א.

ונבחן יעקב אבינו רגל למרכבה ונשאר שלם. וזהו גם בענין כוונות התפילה או מכוונים מעלים את הקדושה ואת הזיווגים ולאחר שמגיעים לפסגות הגבהות יש ניסור. ממש כמו לאחר באהבה בתפילת שמונה עשרה ולאחר תפילת שמונה עשרה והקדושה דווקא אז מגיע התחנן. לאחר הפסגה נדרשים או להוכיח כי הפסגה עצמה לא היתה התעלות בעלמא אלא כוחה ובחינתה האמיתית בירידה ובנפילה אחריה. וזהו גם ברמו על סולם יעקב שמדוע נדרש צדיק כיעקב לנדור ולבקש שהקב"ה יהא בעזרו? וראיתי שזהו הרמו ממש של הסולם: אדם העולה במעלות הסולם רגל אחת נשארת על המדרגה התחתונה יותר והרגל השניה עדיין באויר וזה המצב העדין ביותר בעליה עדיין לא הגעת למדרגה הגבוהה יותר וכבר נצטת את הקודמת. ואדם המתעלה במעלות התורה והקדושה באופן תדיר עומד תכופות במצב זה וזהו שביקש יעקב ולתפילתו מכוונים ומבקשים או באופן תמידי שהקב"ה יעמוד לצידנו ויהא בעזרו. באמצעות כוחה של התפילה או נוכל לעלות למדרגה הבאה גם אם היא קשה גם אם היא לא ידועה וזוהי הדרך העולה בית א-ל. ויהי רצון שיוכנו ה' לעלות בסולם בדרך שנתן לכל אחד ואחד ואיתנו ושנרגיש שהוא לצידנו גם בשעות הטובות וגם בשעות שאיננו יודעים לאן או הולכים כי הקב"ה הנמצא בכל עת בכל מקום מצווה את מלאכיו לשמרנו וללוותנו בסולם שבסיסו בארץ וראשו בשמים.

ועוד נראה לי בס"ד על דברי כבודו בענין עמד הענן. ש-עמד בהיפוך אותיות הוא דמע והוא בבחינת דמעה המרמזת לדמעתה של רחל אמנו ולדמעות של עם ישראל ותחינותיו לקב"ה. וענן מרמז כידוע על מענה כי שערי דמעות לא ננעלו. וזהו ברמו ממש "כה אמר ה', מנעי קולך מבכי, ועינייך, מדמעה: כי יש שרר למעולתך נאום-ה', ושוב מאריך אויב. ויש- תקווה לאחריתך, נאום ה' ושוב בנין, לגבולם". ועוד רציתי לצרף את מה שכתב בענין עמוד הענן רבי ומורי הרב אברהם הכהן שליט"א:

<http://www.hacohen.info/contents.asp?aid=101231>

כל טוב
אברהם יצחק וינברג

שב"ג שליט"א
אלעד

לכבוד הרב רן אבוחצירא שליט"א
בענין הגיליון "עמוד ענן"

חושבני שכל הרמזים, הגימטריאות, הנוטריקונים וכו', מסורים רק לגדולי תלמידי החכמים שבדור.

חלק זה בתורה לא ניתן לכל אחד, ולענ"ד זהו ביטול תורה שאנשים רגילים, גם אם הם טובים ונחמדים, יעסקו בזה.

הנה, שוטטות קטנה בחלק הגימטריות של שו"ת בר אילן העלתה את התוצאות הבאות למילים: **כיפת ברזל**.

הצילני נא מיד אחי מיד עשו
בעבור אֶבְתִּינו
הַאֲלֹהִים מִצָּא אֶת עֵוֹן
טָפְס וְצִאֲנִים וּבְקָרָם עֲזָבו
תְּבַשֵּׁל גְּדִי
וְטָהַר אֶת הַנֶּגַע
לְשֵׁאת חֲטָא
וְהַפְלִיתִי בְּחָרֵב
וְגַם: לֹא תְבוּשִׁי
וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים
ועוד 23456 גימטריות...

וכן עוד מאות גימטריות חביבות, לטוב ולרע, שניתן לשלוף בשניה אחת מפרויקט השו"ת.

אז מה זה אומר? כלום.

רק כשגדולי עולם, כמו הרוקח, מחזור ויטרי, בעל הטורים, הברכת פרץ, וכל גדולי החסידות וכו', עסקו בזה, הרי יש משמעות לכל גימטריא שלהם. אך כשאברכים חביבים עוסקים בזה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, הרי זה ביטול תורה ובזבוז זמן. ובימינו, שיש מאגרי גימטריות,

טעמא דאפיק לחון מרשותיה דההוא סטרא והיינו רזא דזיקרא יעקב לרחל וללאה השדה אל צאנו דהיינו דאליח לחון בחקל תפוחים והיינו דמאן דמיייתי ביכורים ריש מילוי הווי לבן ארמא' בעא לאובדא ית אבא דהווי גניוין ביה חיילין דקדושה ויעקב אבינו אפיק לחון בעל כורחיה, עכ"ל.